

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____Л.Г. Буданова
«_____» _____ 2023 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»

Тема: ***ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДАХ
РОМАНІВ ДЖЕКА КЕРУАКА «НА ДОРОЗІ» ТА «ВОЛОЦЮГИ
ДГАРМИ»***

Виконавець: **студентка групи ФЛ-201«М» МАЛОВИК ЕЛЬВІРА АНДРІЇВНА**

Керівник: **канд. пед. наук, доцент РУДІНА МАРИНА ВОЛОДИМИРІВНА**

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра англійської філології і перекладу
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Л.Г. Буданова
« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Маловик Ельвіри Андріївни

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема дипломної роботи Відтворення словесних образів у перекладах романів Джека Керуака українською «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» затверджена наказом ректора від « _____ » _____ 2023 р. № _____
2. Термін виконання роботи: з _____ по _____
3. Вихідні дані роботи: Художній образ – це узагальнена, але водночас цілісна картина людського життя чи навколишнього світу, що зображена завдяки уяві митця. Відомо, що він бере початок у художній літературі, де мова є одночасно і засобом, і предметом мистецтва. Літературознавці стверджують, що саме поняття «образ» – більш широке, ніж «художній образ». Художній образ відрізняється тим, що є способом конкретно-чуттєвого відтворення дійсності з позицій певного естетичного ідеалу. Словесний образ може використовуватися і в інших видах літератури, тоді його значення можна визначити як форму наочного уявлення дійсності.
4. Зміст роботи: Розділ 1. Науково-теоретичні основи дослідження словесних образів у перекладознавстві. Розділ 2. Методологічні засади перекладу словесних образів. Розділ 3. Особливості відтворення словесних образів у перекладах роману Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» українською мовою.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Додаток А. Приклади повних образних еквівалентів у перекладі роману Дж.Керуака "On the Road" за авторством

Б. Павличко «На дорозі». Додаток Б. Приклади часткових образних еквівалентів у перекладі роману Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі». Додаток В. Основні способи перекладу словесних образів у романі Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі». Додаток Г. Співвідношення способів відтворення словесних образів у романі Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі».

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Підготувати та узгодити розширений план-конспект дипломної роботи.	до 16.10	
2	Підготувати чорновий варіант роботи	до 20.11	
3	Урахувати рекомендації наукового керівника, опрацювати та внести результати додаткових досліджень, що проводилися під час переддипломної практики, підготувати чистовий варіант роботи.	до 27.11	
4	Оформити чистовий варіант роботи та подати його науковому керівникові для підготовки відгуку та організації рецензування.	до 04.12	
5	Подати роботу до комісії з попереднього захисту дипломних робіт.	до 11.12	
6	Подати остаточний варіант роботи в оправі, а також повний пакет супровідних документів на випускову кафедру.	за тиждень до початку роботи ЕК	

7. Консультація з окремого(мих) розділу(ів):

Назва розділу	Консультант (посада, ПІБ)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв

8. Дата видачі завдання: « _____ » _____ 2023 р.

Керівник дипломної роботи _____

(підпис керівника)

Рудіна М.В.

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис випускника)

Маловик Е.А.

(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНІВ ДЖЕКА КЕРУАКА «НА ДОРОЗІ» ТА «ВОЛОЦЮГИ ДГАРМИ»: 104 с., 3 табл., 4 графіки, 100 літературних джерел.

Об'єкт дослідження: словесні образи в аспекті англо-українського перекладу роману як великого прозового твору.

Мета роботи: дослідити особливості відтворення словесних образів у перекладах роману Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» українською мовою.

Методи дослідження: до загальнонаукових методів увійшли метод кількісних підрахунків, зіставний метод, дистрибутивний метод та описовий метод. Серед залучених нами спеціально-лінгвістичних методів став порівняльно-перекладознавчий аналіз.

Результати магістерської роботи рекомендується використовувати у вивченні сучасної англійської мови, у лекційних і практичних курсах із лексикології та перекладознавства, при написанні курсових і реферативних робіт, при підготовці майбутніх фахівців у галузі художнього перекладу, служити основою для самостійної роботи в опануванні навичок перекладу.

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ, МОВНА ОДИНИЦЯ, ХУДОЖНІ ЗАСОБИ, КОЛЬОРИСТИКА, СИМВОЛ, ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Науково-теоретичні основи дослідження словесних образів у перекладознавстві	10
1.1. Характеристика поняття «словесний образ» у перекладознавстві.....	10
1.2. Загальні та специфічні засади англо-українського перекладу художньої літератури.....	15
1.3. Особливості та труднощі перекладу словесних образів у великому за обсягом прозовому творі з англійської мови українською	20
Розділ 2. Методологічні засади перекладу словесних образів	26
2.1. Методологічні принципи перекладу словесних образів	26
2.2. Установлення рівня функціональної відповідності (адекватності) при перекладі словесних образів у прозовому творі	32
2.3. Перекладознавчий аналіз відтворення словесних образів у прозі	39
Розділ 3. Особливості відтворення словесних образів у перекладах роману Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» українською мовою	45
3.1. Засоби відтворення словесних образів та оригінального стилю автора в перекладах роману Д. Керуака «На дорозі» (пер. Б. Павличко) та «Волоцюги дгарми» (пер. Г. Беляков).....	45
3.1.1. Кольористика.....	47
3.1.2. Опис.....	51
3.1.3. Метафори.....	56
3.1.4. Символіка.....	63
3.1.5. Епітети.....	65
3.1.6. Порівняння.....	71
3.2. Способи та прийоми відтворення словесних образів у перекладах роману, здійснених Б. Павличко та Г. Беляковим.....	76
3.3. Аналіз своєрідності перекладацького підходу до відтворення словесних образів аналізованих романів у текстах перекладу Б. Павличко та Г. Белякова.....	83
Висновки	87

Список використаних джерел.....	91
Додатки.....	97
Додаток А.....	98
Додаток Б.....	99
Додаток В.....	100
Додаток Г.....	101
Додаток Д.....	102
Додаток Е.....	103
Додаток Є.....	104

ВСТУП

Загальновідомо, що в сучасній літературі автори, прагнучи створити високохудожні твори, які виділятимуться серед інших, вдаються, як правило, до нових методів та стилів написання. Вони досліджують різні аспекти літератури, такі як літературна теорія, історія літератури, структура та стиль творів, аналіз символів і тем, а також вплив літературних творів на культуру та суспільство.

Можна сказати, що літературознавці відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, а їхні знання та дослідження цінні для розуміння і цінування літературної спадщини та культурного розвитку.

Творці ніколи не стоять на місці, завжди намагаються використовувати нові форми, особливо художні образи. Художній образ – це узагальнена, але водночас цілісна картина людського життя чи навколишнього світу, що зображена завдяки уяві митця.

Тож, як з'явилося поняття художній образ? Відомо, що він бере початок у художній літературі, де мова є одночасно і засобом, і предметом мистецтва. Саме мова є основою твору мистецтва, завдяки чому він набуває змістовної цінності.

Літературознавці стверджують, що саме поняття «образ» – більш широке, ніж «художній образ». Художній образ відрізняється тим, що є способом конкретно-чуттєвого відтворення дійсності з позицій певного естетичного ідеалу. Словесний образ може використовуватися і в інших видах літератури, тоді його значення можна визначити як форму наочного уявлення дійсності [5].

Можливість адекватного перекладу словесних образів – це важлива складова для розуміння твору читачем та можливістю краще дізнатись про культуру та звички героїв твору. Культурна компетенція перекладача є запорукою здійснення успішного перекладу, який відповідає тексту оригіналу.

Як ми знаємо, переклад романів – це надзвичайно потужний «міст» між різними культурами. Саме цей фактор і робить їх переклад не лише актуальним та популярним, а й соціально важливим. Чому ж саме романи привертають все більше уваги?

Наприклад, переклади дозволяють будь-яким прозовим творам виходити за межі своєї мови та культурного контексту. Їх можна прочитати різними мовами, тобто вони стають доступними для кожного (широкої аудиторії поціновувачів прекрасного). Читання розширює горизонти книголюбів, дозволяючи їм зануритися у світ інших культур, думок, спостережень, переживань та подій.

Завдяки швидкій глобалізації, читачам стає все більш цікавіше пізнавати та запам'ятовувати дії та вчинки героїв іншого менталітету [49]. Люди прагнуть не лише дізнаватись про інші країни, національності та етнічні групи, а й «почути» голоси та думки авторів з усього світу. Таким чином, люди дізнаються про те, що відбувається за межами їхнього власного культурного кола, тобто стають всебічно обізнаними. Це створює значний попит на переклади та збагачує літературну карту світу, допомагаючи розширити уявлення про глобальну спільноту.

Зазначу, що перекладачі заслуговують на вдячність і широке визнання. Вони впроваджують своє мистецтво, не просто передаючи слова та речення, але й зберігаючи автентичність та емоційне наповнення зміст твору. Їхня праця стає так званим ключем у об'єднанні різних культур та сприяє розумінню між людьми з будь-якого куточку світу.

Проблема відтворення словесних образів здавна турбувала багатьох письменників-перекладачів. Так, Іван Франко, який є не тільки блискучим перекладачем, але й засновником українського перекладознавства, приділяв увагу цій проблемі [6]. На думку Роксоляни Зорівчак, «і в своїй практичній діяльності, і в численних оглядах перекладів інших авторів Франко приділяв велику увагу відтворенню кожного словесного образу» [23]. Він підходив до перекладацької справи з науковим аналізом та художньою внутрішньою інтуїцією, бо володів усіма стильовими ознаками української мови.

Джек Керуак – американський письменник і представник біт-покоління (літературні критики розглядають біт-покоління: як письменників-екзистенціалістів, аморальних особистостей, романтиків, аполітичних людей та представників богемі [69]). Автори повністю перевернули з ніг на голову так звану «піраміду потреб»: гроші й постійна робота переставали бути в пріоритеті, а всі сімейні

цінності залишались далеко позаду. Одночасно пропагувалася цілковита свобода, мода на божевілья, наркотики, добру музику і, звичайно ж, мандри [13].

Роман «На дорозі» був негативно зустрінутий критиками, проте став справжнім бестселером і мав успіх в американських читачів. Сьогодні доробок письменника вважається класикою американської літератури, а зазначений роман є одним з основних творів біт-покоління. До того ж це – автобіографічний опис подорожі по США та Мексиці.

Роман «Волоцюги дгарми» зачіпає тематику бідноти, духовного пошуку і бажанням втілити ідеї буддизму в американському суспільстві. У доробку розглядають теми відчуженості, шукання духовності та бажання відокремитися від матеріалізму і конформізму американського суспільства. «Волоцюги дгарми» включає в себе велику кількість роздумів і філософських роздумів про життя, природу та духовний розвиток. Видання цього роману навіть сприяло розвитку руху гіпі наприкінці 60-х років та є важливою частиною американської літератури 20 століття і пропонує читачам відмінну можливість подумати над питаннями сенсу життя та індивідуального розвитку.

Актуальність роботи зумовлена тим, що широке використання словесних образів у творах Дж. Керуака практично не досліджувалося. Також мало досліджено засоби адекватного перекладу іншою мовою його романів для повноцінної передачі головної думки автора. Як відомо, писати роман – одна з найважчих творчих задач у силу значного обсягу і великої кількості інформації, а перекладати роман – ще важче, адже перекладач має бездоганно знати і мову оригіналу, і мову перекладу, окрім цього розуміти культуру автора твору, внутрішній світ героїв, їх думки, уявлення й переживання, погляди тощо. Тож потреба подальшого вивчення словесних образів у літературі в аспекті перекладознавства та брак досліджень щодо зазначеної проблематики посилюють актуальність даної роботи. Для дослідження, обрано переклади романів Дж. Керуака: Б. Павличко («На дорозі») та Г. Белякова («Волоцюги дгарми»).

Мета роботи полягає в дослідженні особливостей відтворення словесних образів у перекладах роману Дж. Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» українською мовою.

Для досягнення сформульованої мети були поставлені такі **завдання**:

- вивчити науково-теоретичні основи дослідження словесних образів у перекладознавстві;
- охарактеризувати основну класифікацію словесних образів;
- з'ясувати та описати труднощі перекладу словесних образів у романах;
- дослідити специфіку перекладу словесних образів у зазначених англomовних романах;
- проаналізувати основні способи перекладу словесних образів у романах;
- установити рівень функціональної відповідності (адекватності) перекладених текстів його оригіналу;
- узагальнити внесок перекладачів як співтворців художньої реальності.

Об'єкт дослідження – словесні образи в аспекті англо-українського перекладу роману як великого прозового твору.

Предметом визначено особливості відтворення словесних образів романів Дж. Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» в художньому перекладі українською мовою.

У роботі була використана низка різних **методів** дослідження, які мають загальнонауковий та перекладознавчий характер. Метод *кількісних підрахунків* допоміг виявити та зафіксувати незначні розбіжності в тексті оригіналу та тексті перекладу. *Зіставний метод* використали для порівняння текстів перекладу з оригіналом. Звернувшись до цього методу дослідження, виявили та зафіксували, що Б. Павличко та Г. Беляков вдалися до деяких розбіжностей у слововживанні, граматиці, структурі речення, однак на загальний зміст, закладений Керуаком, це не вплинуло. *Дистрибутивний метод* використано для дослідження мови, що базується на вивченні всіх можливих оточень мовної одиниці, які представлені одиницями того самого рівня. Тобто, дистрибутивний метод базується на передачі лексичних, синтаксичних і семантичних особливостей оригінального тексту в

перекладі. Дійшли висновку, що цей метод перекладу використано для передачі специфічного стилю Керуака, його манери розповіді та вживання живої мови. *Описовий метод*, за якого дійшли висновку, що він дозволив розкрити сутність перекладу і з'ясувати, які аспекти джерела відтворено чи змінено в процесі перекладу, а також виявити можливі проблеми при перекладі. Він допоміг перекладачам, отримати глибше розуміння процесу перекладу і розробити критичні навички аналізу перекладу. *Порівняльно-перекладознавчий аналіз* є методологічним підходом, який використали для порівняння між мовами, культурами та перекладацькими практиками. Цей аналіз дозволив виявити схоже та відмінне в оригіналі та перекладі, а також з'ясувати вплив культурних, лінгвістичних та перекладацьких чинників на процес перекладу.

Матеріалом дослідження стали романи американського письменника Джека Керуака «На дорозі» (пер. Б. Павличко) та «Волоцюги дгарми» (пер. Г. Белякова).

Наукова новизна полягає в тому, що в дослідженні охарактеризовано особливості перекладу словесних образів на матеріалах романів Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» з англійської мови українською, з'ясовано особливості функціонування словесних образів у творах автора, зроблено спробу виявлення ролі перекладачів у відтворенні адекватного художнього перекладу роману.

Теоретична значущість роботи полягає у тому, що її результати є внеском у загальну теорію перекладу (подальша розробка стратегій та способів перекладу), у теорію художнього перекладу (відтворення словесних образів) та у часткову теорію англо-українського перекладу.

Практична цінність полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані при вивченні сучасної англійської мови, у лекційних і практичних курсах із лексикології та перекладознавства, при написанні курсових і реферативних робіт, при підготовці майбутніх фахівців у галузі художнього перекладу, служити основою для самостійної роботи в опануванні навичок перекладу.

Обсяг і структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та семи додатків. Загальний обсяг

роботи становить 104 сторінки, з них 90 сторінок – основного тексту. Список використаних джерел налічує 100 позицій.

Апробація отриманих результатів. Основні результати дослідження оприлюднено на VIII Міжнародній науково-практичній конференції "SCIENCE AND INNOVATION OF MODERN WORLD" (20-22.05.2023 Лондон, Великобританія); I Міжнародній науково-практичній конференції "INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND EDUCATION" (19-21.10.2023 Ванувер, Канада); II Міжнародній науково-практичній конференції "TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH" (26-28.10. 2023. Токіо, Японія); Маловик Е. Специфіка та труднощі перекладу словесних образів у романі Д.Керуака «На дорозі» (пер. Б. Павличко). СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СВІТІ: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної інтернет конференції, 30 листопада, 2023 р., м. Суми / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. Суми: 2023. С.8.

Публікації. Rudina M. V., Malovyk E. A. The value of verbal image in writing prose. The 8th International scientific and practical conference "Science and innovation of modern world" (April 20-22, 2023) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2023. p. 415-418.

Rudina M. V., Malovyk E. A. Translation of a fictional prose piece as an outspread of the boundaries of the original literature. The 1st International scientific and practical conference "Innovative development of science, technology and education" (October 19-21, 2023) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2023. p. 428-431.

Rudina M. V., Malovyk E. A. A cultural and national aspect of rendering of a verbal image in the translation of the fictional prose. The 2nd International scientific and practical conference "Topical aspects of modern scientific research" (October 26-28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. p.478-481.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Характеристика поняття «словесний образ» у перекладознавстві

Як відомо, протягом багатьох століть книги були так званим каталізатором суспільного руху, накопичувачем досвіду пращурів, сталевим стержнем цивілізацій. Всі поцінували це джерело знань та засіб його передачі [14]. Основні типи літературної творчості такі як проза, поезія та інші жанри відігравали значний вплив на суспільство. Автори використовували свої твори, щоб висловлювати ідеї, критикувати соціальні недоліки, спонукати до дій, впливати на свідомість читачів та пропонували можливі шляхи для покращення життя. Книги можуть впливати на думки, переконання та поведінку людей, і вони залишають великий внесок в історії та культурі. Письменники знали, який вплив має книга на людську свідомість, бачення вирішення тих чи інших проблем, як вона може скеровувати та передбачувати долі народів, держав, окремих особистостей.

Так як, світ населений різноманітними культурами та мовами, тому читачі виявляють безмежний інтерес саме до творчого процесу перекладу, який полягає не лише у відтворенні тексту з однієї мови на іншу, але й поєднанні двох літературних середовищ.

Переклад тексту – складний і багатогранний вид людської діяльності, адже потребує чіткості, уваги до деталей, розумінні перекладачем сенсу, який автор вклав у доробок та терпіння. При перекладі відбувається певний синтез культури, мислення, традицій та поглядів. Деякі лінгвісти описували так художній переклад: «твори художньої літератури протиставляються всім іншим мовним творам завдяки тому, що для всіх них домінантою є одна з комунікативних функцій, а саме художньо-естетична, або поетична функція мови» [23]. Тобто переклад – інструмент культурної асиміляції світу, розширення колективної пам'яті людства та чинник соціальної обізнаності серед різних культур.

Художній переклад, окрім основної функції, яка полягає у передачі вихідного тексту мовою перекладу із дотриманням правил перекладацької адекватності й еквівалентності, також виконує роль обміну думками між різними народами і культурами [34]. Також перед початком роботи кожен перекладач має ретельно ознайомитись із текстом, проаналізувати структуру речень, написаних в оригіналі, та підбати їх адекватні еквіваленти для передачі лінгвокультурних відтінків [50].

Відмінною рисою художнього перекладу від усіх інших видів (наприклад, синхронного, наукового і технічного) є приналежність тексту перекладу до творів, які мають художню цінність. Тобто, художній переклад – це вид перекладацької діяльності, основним завданням якого є формування перекладу мовного твору, здатного надати художній і естетичний вплив на читача [24].

Загальноприйнято вважати, що автори в усі часи та відповідно до читацьких уподобань намагалися привернути увагу читача різноманітними й новими прийомами написання творів. У сучасній літературі для створення високохудожніх творів автори також дотримуються цього прийому, пишучи черговий шедевр. Вони ніколи не стоять на місці і завжди намагаються використовувати нові форми, особливо словесні образи.

Стосовно меж художнього впливу оригінальної літератури в прозі, то вони можуть різнитися і залежать від багатьох факторів:

- По-перше, це культурний вплив. Саме йому належить найважлива роль у збереженні та передачі культурних цінностей подальшим поколінням, приділенні уваги до традицій інших народів.

- По-друге, соціальний вплив. Як би не здавався дивним той факт, але проза здатна повністю змінити погляди, розширити світогляд читачів і «зачепити» велику кількість соціальних проблем. Тобто, такі твори можуть порушувати актуальні суспільні проблеми, спонукати читачів до роздумів.

- По-третє, це творчість і самовираження. Любов до літератури може надихнути читачів на власне творче самовираження, стимулювати їх до написання доробків, а також сприяти розвитку творчого потенціалу особистості.

- По-четверте, це поширення культурної спадщини. Як відомо, проза відіграє важливу роль у збереженні та поширенні культурної спадщини, а також стає важливим джерелом знань і розуміння для майбутніх поколінь. Тому даний переклад може заохотити до читання книголюбів будь-якої вікової категорії.

- По-п'яте, це естетичний вплив. Можна стверджувати, що хороший переклад дозволяє читачам насолоджуватися красою мови та стилю автора. Перекладач може дещо змінити тональність оригінальних творів, але це ніяк не зруйнує його сенсу та початкової ідеї автора ТО.

Загальновідомо, що саме поняття «образ» багатозначне та в кожній галузі має своє значення. У лінгвістиці – це ментальне уявлення про об'єкт або явище, яке людина створює за допомогою мовних засобів; у психології – це відтворення в уяві об'єкта, яке створюється на основі звукових вражень і мовних знаків, пов'язаних з цим об'єктом; у літературознавстві – це мистецьке зображення об'єкта, яке створюється за допомогою мови, що має естетичну цінність та у філософії – це ментальна конструкція, яка відображає об'єкт або явище із певної точки зору, відображення, яке має значення в культурі і суспільстві [48]. Таким чином, можна зробити висновок, що «образ» відображає зовнішній світ у нашій уяві.

Тож що означає «словесний образ»? Такий образ може використовуватися в різних видах літератури, його значення можна визначити як форму наочного уявлення дійсності. Словесний образ є результатом використання мовних засобів для передачі інформації, що описує явища, події, предмети, дії тощо. Художній образ відрізняється тим, що є способом конкретно-чуттєвого відтворення дійсності з позицій певного естетичного ідеалу [16].

Словесний образ у перекладознавстві є важливим поняттям, бо вказує на те, як слова та фрази викликають певні уявні зображення в мозку людини, яка їх читає. Словесний образ може бути викликаний не лише конкретними словами, а й комплексами слів та відносинами між ними, структурою речення, звуковою організацією тексту, тональністю тощо. У перекладознавстві цей образ відіграє важливу роль, оскільки під час перекладу необхідно не лише донести значення слів, але й передати той самий словесний образ, що викликається в оригінальному тексті.

Саме тому, перекладач повинен уважно досліджувати та аналізувати текст, щоб зберегти словесний образ і передати його мовою перекладу [18].

Словесний образ – це узагальнена, але й одночасно, цілісна картина життя людини чи навколишнього світу, яка описується уявою митця [13]. Причина відмінності словесного образу в тому, що він є способом конкретного перцептивного відображення дійсності з точки зору конкретних естетичних ідеалів. Такий образ може бути використаний і в інших видах літератури, а його значення можна визначити як форму інтуїтивного зображення дійсності. Словесний образ, як наукова проблема, в наукових працях ще не надто детально опрацьований.

У перекладі словесний образ описується як засіб передачі змісту оригінального тексту, що не обмежується тільки повним перекладом окремих слів чи фраз. Перекладач має знати культурні, соціальні, історичні та інші аспекти як у вихідній, так і у цільовій мовах. Оскільки словесні образи можуть бути дуже специфічними для кожної мови, то їх відтворення в перекладі може виявитися непростою задачею. Тому перекладач повинен мати здатність адаптувати словесні образи з однієї мови до іншої, зберігаючи при цьому сутність змісту оригінального тексту. Для цього він може використовувати різні техніки, а саме: перенос зображення, аналогії, метафори, алегорії та інші.

Доцільно вказати, що словесний образ може бути суб'єктивним і залежати від сприйняття та досвіду перекладача. Тому митець ставить за ціль: досягти максимальної точності та передати оригінальний словесний образ з усіма його нюансами та відтінками. Багато вчених досліджували методику перекладу словесних образів. Згідно з їхнім твердженням, підпорядкованість усіх лексичних одиниць художнього стилю образотворчому завданню є головною ознакою літератури. Образ – головний компонент художнього тексту та основна його перекладацька одиниця [32].

Філолог М. Рудяков довів, що «в стилі художнього твору, як зумовленій ідейно-образним змістом системі мовних одиниць, структурним елементом є словесний образ як образ суб'єкта, втілений у словесній тканині літературного твору, створений із слів і за допомогою слів» [33].

Багато іноземних філологів також приділяли увагу вивченню питання словесних образів в різних аспектах. Ось декілька прикладів відомих дослідників:

- Едмунд Гуссерль – німецький філософ і логік, який розвинув феноменологічну методологію. Він досліджував питання словесних образів та їх відношення до свідомості та мислення [51].

- Еріх Ауербах – німецький літературознавець, який займався вивченням світової літератури та її взаємозв'язку з культурою, розглядав словесні образи як спосіб вираження історичного та культурного контексту [52].

- Майкл Р. Холлідей – британський лінгвіст, який вивчав зв'язок між мовою та мисленням, досліджував питання словесних образів у контексті соціальної та культурної взаємодії [53].

- Лакло Бенвеніст – французький лінгвіст, який займався вивченням семантики, синтаксису та стилістики мови, працював над поняттям «лексема» та вивчав роль словесних образів у формуванні мовного значення [54].

- Вольфганг Кайсер – німецький літературознавець, який займався вивченням риторики та стилістики літературних творів, досліджував поняття «образ» та його роль у формуванні мистецтва [70].

- Ханс-Георг Гадамер – німецький філософ та літературознавець, який займався вивченням герменевтики (науки про тлумачення текстів), розглядав словесні образи як ключові елементи літературних творів та вивчав їх роль у створенні значення [55].

- Вальтер Беньямін – німецький філософ, літературознавець та культуролог, який займався вивченням мистецтва, техніки та масової культури, досліджував поняття «образ» та його роль у створенні культурної пам'яті та ідентичності [56].

- Вільгельм Дільтей – німецький філософ, який займався вивченням гуманітарних наук, включаючи літературознавство, також розвивав поняття «життєвий світ» та розглядав словесні образи як засіб вираження людського досвіду [57].

Тож, яке значення словесного образу в літературі? У кожному творі наявний герой (персонаж), прочитавши твір, ми можемо описати та вималювати у своїй уяві образ цього героя. Літературний персонаж наділений певними рисами, діями, стосунками з іншими героями...

Таким чином, поняття «літературний персонаж» ширше за «словесний образ». З цього випливає така думка, що словесний образ – це системність у впорядкуванні слів та дій, в яких чітко прослідковується даний персонаж [34]. Головну роль у словесному образі відіграють мовні одиниці, в смислових нашаруваннях яких виражається стан свідомості персонажа – рівень його розуміння і оцінки навколишньої дійсності.

Отже, словесний образ в перекладознавстві є важливим поняттям, яке допомагає передати сутність змісту оригінального тексту, враховуючи особливості культур та мов.

1.2. Загальні та специфічні засади англо-українського перекладу художньої літератури

Коли я починаю читати книгу, мимоволі згадую таке українське прислів'я: «Хорошу книжку читати не в тягар, а в радість» [4]. Чи насправді читання книги, то радість? На мою думку, нечесно було б не погодитись з цією думкою.

Як відомо, люди мають різні інтереси та способи розважатися. Одні знаходять радість у читанні, інші – у музиці, малюванні, подорожах чи будь-чому іншому. Можна стверджувати, що для більшості поціновувачів читання, книги – не лише джерело знань, але й спосіб відпочити, зануритися у свої думки, поспівчувати героям та зануритись у їх «життя», розширити свій світогляд та емоційно збагатити свою персональність. Дехто знаходить у задоволенні від читання спокій та втечу від повсякденних справ, думок та хвилювань, тому це і це може бути як джерелом радості, так і задоволення для них.

Уміло написаний оригінал, має бути доречно перекладений. Адже поганий переклад, неточності, невміння донести головну думку сюжету – впливає на

загальну картинку та естетичне задоволення від прочитаного. Тож, можна дійти висновку, що від роботи перекладача залежить і те, як читач читатиме доробок, і те як швидко книга набиратиме популярності серед книголюбів у всьому світі.

Художній переклад – це вид перекладу, за якого текстом оригіналу є художня література (поезія, фольклор, проза). Коли необхідно перетворити вихідний текст на повноцінний та зрозумілий текст перекладу, перед перекладачем постає завдання та відповідальність за правильний вибір висловлювань мовою перекладу, які повністю або частково подібні за змістом до оригіналу. Таку семантичну спорідненість, В. М. Комісаров називав «перекладною еквівалентністю». Він стверджував, що: «Залежно від того, яка частина змісту оригінального змісту зберігається під час перекладу, визначає саме рівень перекладацької еквівалентності» [26].

Стає очевидним той факт, що саме у доробках художньої літератури якнайяскравіше відтворюється творча природа перекладу та виникають передумови для відчутних проявів перекладацької креативності. Деякі перекладознавці вважають, що в процесі художнього перекладу наново відбувається відтворення витвору мистецтва в іншому мовному середовищі, поняття творчості у цьому сенсі виявиться віднесеним тільки до художнього перекладу. Це пов'язується з особливостями художнього мовлення, його естетичною функцією, що наближає художню літературу до мистецтва (або перетворює на форму мистецтва). Так само для художнього перекладу «завжди максимально суб'єктивного, поняття творча індивідуальність перекладача має першочергове значення» [15, ст. 50].

Як ми вже знаємо переклад художньої літератури з англійської на українську – це складний процес, який вимагає розуміння як загальних, так і специфічних засад перекладу. Загальноприйнятим вважається той факт, що перекладач саме художньої літератури має володіти літературним талантом та не залежно від складності перекладу тексту оригіналу, має досконало виконати свою роботу [36]. Серед загальних засад перекладу можна виділити такі:

- Різні культурні контексти: англійська і україномовна літератури мають власні культурні традиції та історії. Отже, зрозуміти різні культури стає важче, ніж

розуміти різні мови. Тому перекладачі мають знати обидві культури, щоб зрозуміти контекст написаного та відтворити його в перекладі.

- Різні стилі письма: дані культури мають певні відмінності в стилі письма, що може стати перешкодою при перекладі. Наприклад, література оригіналу може бути більш конкретна, в той час як українська – більш поетична та образна. Тобто, до одного англійського слова можна підібрати з десяток українських відповідників.

- Дотримання оригінальності тексту: основним принципом перекладу є збереження змісту оригінального твору; тобто перекладач має не просто відтворити зміст, а й передати почуття та емоції автора.

- Стиль автора: стиль автора може різнитися від стилю написання перекладача. За таких обставин, перекладач повинен мати здатність передати стиль автора так, щоб відтворити атмосферу оригінального твору.

Щодо специфічних засад перекладу можна виділити такі:

- Фразеологізми та ідіоми: англійська мова містить величезну кількість фразеологізмів та ідіом, які можуть бути складними для перекладу, оскільки їхнє значення може не відповідати буквальному перекладу. Перекладачі мають добре орієнтуватись та бути обізнаними у цих фразеологізмах та ідіомах, вміти підбирати відповідники українською мовою.

- Різні мовні структури: англійська і українська мають різні мовні структури, наприклад, українська мова має родові закінчення і складні слова, яких немає в англійській мові. Це може призвести до того, що перекладачі мають знаходити компроміси відносно того, як краще передати значення оригінального тексту, без втрати основної думки.

- Різниця у граматиці: англійська має свої особливості у вживанні часів, дієслівних форм і сполучників, які можуть різнитися від української мови. Саме це може стати ще однією причиною неточностей у перекладі.

- Різниця у лексиці: багато слів української мови не мають точного англійського еквівалента, як і навпаки. Це може призвести до використання слів, які не відповідають повністю сенсу оригінального тексту.

- Контекст і сюжет: перекладач повинен розуміти контекст і сюжет оригіналу, оскільки це впливає на тлумачення багатьох реплік та подій у тексті.

- Тон та атмосфера: перекладач має відтворити тон та атмосферу оригінального твору так, щоб український читач відчував те ж саме, що і носій.

- Наявність символізмів: художня література часто містить символіку та глибокі поняття, тому перекладач має уважно віднестись до цих аспектів та намагатися передати їх під час перекладу.

- Діалоги героїв: автор має відтворити індивідуальний стиль мови кожного персонажа, щоб допомогти читачам краще зрозуміти героїв та зробити так, щоб читач повністю перейнявся їх долею.

Для того, щоб досягти максимального рівня еквівалентності між оригіналом та вихідним текстом перекладач намагається максимально синтезувати їх за змістом та структурою, тобто, підібрати максимально точні відповідності не лише на рівні цілого тексту та співвіднесених висловлювань, але й на рівні одиниць оригіналу та перекладу «перекладацьких відповідностей» [46].

Художній образ, створений в конкретному літературному творі, безумовно, вплине на читача. З цієї причини літературний перекладач повинен враховувати всі особливості вихідного тексту. При прочитанні новели, вірша або будь-якого іншого літературного твору, перекладеного з іноземної мови, ми сприймаємо сам текст з його значенням, емоціями і характерами [35].

Головна мета перекладу – створення певного образу для читача, даний процес є досить складним. Саме тому художній переклад «терпить» деякі відхилення, переосмислення та норми від тексту оригіналу. Дослівне відтворення не може відобразити глибину і сенс літературного твору. Вся справа полягає у тому, як перекладач це сприймає, адже читати фразу можна по-різному.

Філолог М. Г. Шемуда описував художній переклад як такий, що не може зводитися лише до мовної взаємодії двох текстів, як це може бути у випадку перекладу наукової літератури. Адже він охоплює всі сфери життя, які можуть бути втілені у художньому творі. Часто перед перекладачам постає завдання відтворити

культурні особливості чи індивідуальні авторські властивості вихідного тексту [17, с. 164].

Філолог Н. С. Пашук формує сім ознак художнього тексту, які також важливо враховувати при перекладі:

- функціональність (умовність, вигаданість), опосередкованість внутрішнього світу тексту;

- синергетична складність: з одного боку, художній текст – це складна за організацією система, особлива система засобів загальнонаціональної мови; з іншого ж боку, у художньому тексті виникає власна кодова система, яку читач повинен дешифрувати, щоб зрозуміти текст;

- цілісність художнього тексту;

- взаємозв'язок всіх елементів тексту або ізоморфізм всіх його рівнів;

- рефлексивність поетичного слова;

- поживлення внутрішньої форми слів;

- посилена актуалізація елементів лексичного рівня;

- наявність імпліцитних смислів;

- вплив на зміст художнього тексту міжтекстових зв'язків – інтертекстуальність [38].

До художнього перекладу можна віднести такі види творів:

- література (поезія, романи, повісті, новели, притчі, оповідання...);

- драматургія (комедія, трагедія, водевіль, містерія, драма-феєрія...);

- публіцистика (есе, нарис, фейлетон, памфлет, гумореска, байка, хроніка, пародія...);

- телевізійні формати (фільми, серіали, телевізійні проекти) [38].

Певних навичок, вмінь та інтуїції потребує будь-яка робота, пов'язана з перекладом. До роботи у сфері перекладу залучають ту людину, яка: по-перше – має бажання та зацікавленість працювати на результат; по-друге – цікавиться літературою та сама є книголюбом; по-третє – може виконати свою роботу так, що повністю збережеться головна думка тексту при перекладі.

Отже, характерною для художнього стилю є очевидна та прихована образність слів. Художнім літературним творам притаманні: образність слів, суб'єктивна оцінка, динамічність, яскраво виражена індивідуальність автора. Поняття художнього перекладу все ще залишається недостатньо висвітленим та дослідженим, у контексті сучасних підходів до перекладацької діяльності. Переклад, як складний творчий процес та його результат, постійно потребує удосконалення та розвитку, що дозволить досягати якомога більшого рівня адекватності перекладу та відповідності його властивостей та функцій оригінальному тексту.

1.3. Особливості та труднощі перекладу словесних образів у великому за обсягом прозовому творі з англійської мови українською

Загальновідомо, що перекладати художній текст досить складно: інтерпретатор повинен підключати мисленнєву діяльність, художній смак, розширювати кругозір, поглиблювати знання не тільки іноземної, але і рідної мови. Функція художнього мислення полягає в осягненні світу через його пізнання шляхом творчого відтворення [39]. Творча фантазія відтворює цілісну художню картину, котра веде до створення образів та символів – конкретних й водночас багатозначних.

Український перекладач та письменник О. Л. Кундзіч називає перекладача художником, вкладаючи в це визначення первинний феноменологічний зміст (художник як митець, художник як творець), адже творчість перекладача «поєднує в собі тонке мистецтво перевтілення і мистецтво відтворення» [11, ст. 200].

В. В. Коптілов писав про те, що перекладач «повинен тонко відчувати взаємозв'язки змісту і форми, повинен знати межі, в яких можна змінювати форму, щоб не зруйнувати змісту» [10, ст. 91].

Серед ознак якісного художній перекладу можна вважати такі, що: сприймаються легко та зрозуміло для будь-якого читача; відображають настрій та думки автора; вільний виклад не означає спотворення структури, форми й змісту

оригінального тексту; не містить граматичних, синтаксичних, пунктуаційних помилок; проходить всі етапи редагування та вичитки.

Характерною для художнього стилю є очевидна та прихована словесна образність. Переклад словесних образів у великому за обсягом прозовому творі з англійської мови українською може бути не надто легким завданням. Чому так відбувається? Це пов'язано з тим, що великий за обсягом прозовий твір містить багато різноманітних образів, які можуть мати різні значення відповідно до контексту. Деякі з тих образів можуть бути культурно-специфічними, тобто вони можуть мати особливе значення в англійській культурі, але не мати аналогів української культури.

Особливостями перекладу словесних образів у великому за обсягом прозовому творі можна визначити такі:

По-перше, прозові твори – романи – найбільші за обсягом твори, тому вони «відкриті» для свободи та вільності викладу думок.

По-друге, потреба збереження культурних особливостей тієї епохи, яку покладено основу написання твору. Перекладач має добре орієнтуватись в культурі та певних нюансах, які зустрічатимуться в сюжеті. Тільки так він зможе максимально точно передати зміст твору.

По-третє, художній переклад прозових творів вимагає збереження змісту, форми та структури тексту.

По-четверте, якість виконаної роботи повністю залежить від уяви та письменницьких здібностей перекладача. Адже потрібно зберегти емоції, настрої, враження після прочитання, а це під силу далеко не кожному [37].

Художній переклад вимагає творчого підходу і навичок перекладу. Саме в художніх перекладах можуть траплятись помилки та неточності, які можуть вплинути на якість перекладу та його сприйняття читачем. Однією з особливостей перекладу словесних образів є те, що вони можуть мати багато варіантів перекладу, залежно від контексту, в якому вживаються. Тому важливо розуміти не тільки слова, але й контекст, в якому вони вживаються.

Не варто оминати ще таку проблему, як відсутність перевірки фактів. Трапляється таке, що в художніх тестах зустрічаються згадки історичних подій чи святкувань. Кваліфікований перекладач завжди має перевірити у відкритих джерелах загальноприйнятий переклад подій, назв, імен, повністю вивчити контекст та історичні факти, щоб правильно зрозуміти й перекласти текст [40].

Небажання чи страх ставити питання: навіть досвідчений перекладач може чогось не знати або відчувати труднощі в роботі. Якщо якась інформація викликає певний сумнів, у таких випадках доцільно буде уточнити значення слова в декількох джерелах чи й навіть проконсультуватися із замовником. Професіонал запитує, а не вгадує [40].

Відхилення від оригіналу: художні перекладачі можуть створити власний стиль перекладу, що може призвести до відхилень від оригіналу. Це може бути на користь естетичної цінності перекладу, але може зіпсувати його точність.

Також проблемою є співвідношення контексту автора і контексту перекладача. У чому ж це полягає? Письменник відштовхується від дійсності і свого сприйняття до закріпленого словами образу. Якщо переважають дані дійсності, то ідеться про авторську діяльність. Перекладач – від існуючого тексту і відтвореної в уяві дійсності через її сприйняття до нового образного втілення, закріпленого в тексті перекладу [30]. З цього випливає той факт, що жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки за деякими об'єктивними даними не можна досконало передати зміст оригіналу, що призводить до втрати деякої частини інформації [25].

Наступною є проблема точності. Перед перекладачем постає така трудність, як неспівпадіння смислового навантаження та стилістична виразність слів та зворотів різних мов. Лінгвісти не один раз стверджували, що дуже важко, навіть неможливо замінивши чи змінивши якусь частину оригіналу, не вплинути на структуру самого твору. В. Комісаров наголошував, що художній твір повинен перекладатися «не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу».

Він вважав, що переклад має бути якісним та точним, щоб зберегти всі важливі аспекти оригінального твору, включаючи його стиль, ритм, метафори та

інші літературні засоби. Митець також підкреслював, що перекладач повинен бути не лише добре знайомий з мовами оригіналу та перекладу, але й мати знання літератури та культури країн, які створили ці твори.

Таким чином, для Комісарова переклад художнього твору є важливим завданням, яке потребує уваги та творчості, щоб передати всю красу та сенс оригінального твору [27].

Ще одна проблема – це переклад тексту, який вміщує традиції, які притаманні кожній нації в світі. Крім того, подані слова чи терміни, можуть не мати еквівалента іншою мовою. У таких випадках перекладач повинен надати пояснення таким словам.

Як бачимо, культура та традиції можуть впливати на точність перекладу, оскільки мова відображає світогляд і культурні цінності людей, які неоднакові для різних національних груп. Тобто, коли перекладач перекладає текст з однієї мови на іншу, він може зіткнутися з труднощами, які виникають через різницю в культурних концепціях та способах висловлювання. Наприклад, деякі культури мають відмінні від інших стандарти поведінки та комунікації. Це може включати різні рівні ввічливості, подяки, звернення до людей, прохання, традиції привітань чи прощання та багато іншого. Якщо перекладач не знає про ці різниці, то переклад може бути неточним або неправильно зрозумілим.

Як бачимо, синтаксичні способи двох мов не завжди можуть узгоджуватися один з одним. При дослівному перекладі тексту порушуються синтаксичні норми мови і тут потрібна фантазія та терпіння. Внаслідок цього значення вихідного і перекладеного текстів іноді відрізняються один від одного.

Перекладач повинен передати почуття і емоції автора та персонажів, використовуючи необхідні літературні прийоми [35]. У процесі редагування текстів художнього перекладу використовуються такі методи:

- епітети перекладаються з урахуванням описаного слова і його використання за структурою і семантичним особливостям;
- порівняння – з урахуванням стилістичного розмаїття тексту;
- метафори – семантично з урахуванням взаємодії персонажів;

- неологізми – з використанням нових сучасних слів, зберігаючи первісний зміст;

- іронія – шляхом порівняння слів і контрасту;

- топологія – зі збереженням сенсу, щоб справити враження на читачів [35].

Ще є проблема неспівпадіння стилів та тону. Це полягає у тому, що художні переклади можуть містити стилі та тон, які не відповідають оригінальному тексту. Наприклад, вживання сучасних слів чи термінів у перекладі художньої книги, може значно вплинути на початковий зміст тексту.

Щодо пропусків та додавань: художні переклади можуть містити пропуски в інформації або додані слова, яких не було в оригіналі. Щоправда це може бути на користь естетичної цінності перекладу, але може повністю зіпсувати його точність.

Недостатня подача настрою також є проблемою. У художньому перекладі важливо передати не тільки зміст оригіналу, а й його настрій, емоційну спрямованість. Якщо перекладач не здатний відтворити це відчуття, переклад може стати просто нецікавим та повністю відбити будь-яке бажання до читання [41].

Ще одна проблема – це відсутність еквівалента слів або виразів. У художніх текстах часто використовуються ідіоми та інші мовні засоби, які можуть бути складними для передачі у перекладі. Це може призвести до використання неадекватних перекладів, які не передають повністю сенс оригіналу.

Отже, важливим аспектом роботи перекладача є вміння розуміти словесні образи та знаходити ефективні способи їх передачі. Оскільки словесні образи можуть мати культурно-історичний та соціальний контекст, то важливо, щоб перекладач мав достатню кількість знань про культуру та історію обох мов та здатність відчувати відтінки та емоційні забарвлення [42].

У перекладознавстві, словесний образ описується як комплексна одиниця, що містить у собі лексичні та граматичні характеристики слова, а також зв'язки між ними, засоби вираження відтінків значення, емоційні забарвлення тощо. Узагальнюючи, словесний образ – це комплексна одиниця, яка включає в себе

лексичні, граматичні, культурні та емоційні характеристики слова, що передаються при перекладі за допомогою різних засобів передачі.

Як бачимо, переклад тексту – складний і багатогранний вид людської діяльності, адже потребує чіткості, уваги до деталей, розумінні перекладачем сенсу, який автор вклав у доробок та терпіння. При перекладі відбувається певний синтез культури, мислення, традицій та поглядів. Тобто, головним завданням перед перекладачем стоїть: правильна та доцільна передача образу героя в цілому, при перекладі з англійської на українську. Таким чином, зростає потреба у використанні безлічі засобів, щоб передати всі почуття та думки персонажів у тих чи інших ситуаціях.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ

2.1. Методологічні принципи перекладу словесних образів

Як ми вже знаємо, словесні образи відіграють головну роль при перекладі, оскільки несуть в собі не лише інформацію, а й емоційний заряд, культурні та соціальні конотації. Це означає, що висловлювання в одній мові може мати набагато глибший сенс, ніж переклад на іншу мову [44]. Переклад словесних образів є важливою складовою самого процесу перекладу. Це може бути складним завданням, оскільки словесні образи включають відчуття, емоції та асоціації, які можуть бути культурно залежними. Крім того, словесні образи часто пов'язані з культурними відмінностями та традиціями, що важко передати іншою мовою без втрати сенсу. Іноді навіть знання мови не допомагає в розумінні висловлювання, якщо не знати культурних особливостей та традицій, пов'язаних із словесними образами.

Філологи наділили словесний образ таким визначеннями, що: насправді образ – це не лише форма відображення дійсності через мистецькі моменти, а ніщо інше, як спосіб засвоєння та перетворення дійсності [29]; це візуальна чи відчутна уява, що виникає в уяві читача або слухача за допомогою мовних засобів, таких як метафори, порівняння, описи, епітети...; це засіб виразності мови, що дозволяє автору передати свої думки, почуття, емоції та сприйняття за допомогою мовних засобів. Сама форма художнього образу вже не є явищем мови, це явище мистецтва, хоча й об'єктивоване за допомогою мовного матеріалу [28].

Загалом, визначення словесного образу можуть бути різними, але всі вони зазвичай зводяться до того, що словесний образ – це зображення або уявлення, що виникає в уяві читача або слухача під впливом тексту, що він читає або слухає, і яке передає додаткову інформацію або емоції. Таким чином, художні образи не просто відтворюють одиничні факти, об'єктивовані в словесних образах, але й концентрують суттєві для автора сторони життя задля її оцінного осмислення.

Р. П. Зорівчак дала таке визначення словесному образу – складна семантична структура, яка утворюється внаслідок несподіваного сполучення двох чи більше лексем, що утворюють нову смислову образність, новий смисл. Необхідна умова місткості словесного образу полягає в свіжості асоціацій [7].

Принцип перекладу словесних образів полягає в тому, щоб передати зміст, смисл та емоційне забарвлення висловлювання з однієї мови на іншу з урахуванням культурних особливостей та контексту.

Щодо методологічних принципів, що впливають на якісний переклад, можна віднести такі принципи:

- Принцип наочності – полягає у тому, що перекладач повинен надати відтворення образності та наочності оригінального тексту, тому важливо використовувати аналогічні образи та метафори.

- Принцип творчості – даний вид перекладу точно може бути творчим завданням, оскільки перекладач повинен відтворити повністю сенс та емоції, які містяться в словесному образі.

- Принцип експресивності – митець має забезпечити повну передачу емоцій, відтворення стилю та тону оригінального тексту. При цьому, важливо зберегти подані письменником відповідний стиль, тон та настрій.

- Принцип точності – очевидно, що точність відіграє також важливу роль при перекладі тексту з оригіналу. Важливо уникати втрати головної думки чи, навпаки, додавання нового та непотрібного, що просто «засмічуватиме» доробок написаний автором.

- Принцип граматичності – кожен перекладач повинен дотримуватись граматичної правильності перекладу, написане має бути логічним та зрозумілим для будь-якого читача.

- Контекстуальний підхід – за даного підходу, перекладач має звернути увагу на контекст, в якому вживається той чи інший словесний образ, адже такий образ може мати різний сенс в залежності від контексту твору [45].

Подані принципи допомагають перекладачам якісно виконувати роботу та досягати точного та адекватного перекладу тексту. Однак, при перекладі словесних

образів, завжди є ризик, що деякі моменти можуть бути втрачені чи не точно передані, через що сенс тексту різнитиметься від оригіналу. Тому важливо бути уважним та добросовісним при перекладі та робити все можливе, щоб у читачів виникало бажання знову і знову перечитувати перекладений шедевр.

Таким чином, можна зробити висновок, що доцільність того чи іншого методу зумовлюється змістовністю, фундаментальністю теорії, що «стискається в метод». У свою чергу «метод розширюється в систему», тобто використовується для подальшого розвитку науки, поглиблення й розгортання теоретичного знання, його матеріалізації, об'єктивізації в практиці [3, с. 19].

Вибір методів дослідження деформації в тексті художнього перекладу зумовлений потребою комплексного та системного опису цього явища відповідно до сформульованих у Вступі цілей та поставлених у роботі завдань. Під час написання роботи, було розглянуто та доведено використання перекладачами таких методів дослідження:

1. *Метод кількісних підрахунків* залучено до розрахунків частоти лексико-семантичних одиниць та частоти розподілу різних типів речень (коротких, середніх, довгих).

Звернувшись до цього методу дослідження, ми виявили та зафіксували незначні розбіжності в тексті оригіналу та тексту перекладу, оперуючи певними кількісними параметрами – релевантними для досягнення сформульованої в роботі мети, склали таблиці результатів проведеного кількісного аналізу, а також побудували діаграми й схеми для унаочнення зроблених висновків.

2. *Зіставний метод* використано для порівняння текстів перекладу з оригіналом. Порівнюються оригінал і переклад для виявлення схожості й відмінностей, для чого нерідко застосовуються прийоми статистичних досліджень [1, с.13].

Дізнались, що зіставний метод установлює між порівнюваними мовами відношення контрасту на всіх мовних рівнях:

- діяфонію (фонологічні розходження),
- діаморфію (граматичні розходження),

- діасемію (семантичні розходження),
- діалексію (лексичні розходження) [1, с.13].

Дійшли висновку, що даний метод полягає у визначенні подібностей і розбіжностей між вихідним текстом і його перекладом, що дозволяє встановити його рівень точності та адекватності.

Звернувшись до цього методу дослідження, ми виявили та зафіксували, що Б. Павличко та Г. Беляков вдалися до деяких розбіжностей в слововживанні, граматиці, структурі речення, однак на загальний зміст, закладений Керуаком, це ніяк не вплинуло.

3. *Дистрибутивний метод* використали для дослідження мови, що базується на вивченні всіх можливих оточень мовної одиниці, які представлені одиницями того самого рівня. Тобто, дистрибутивний метод базується на передачі лексичних, синтаксичних і семантичних особливостей оригінального тексту у перекладі [1, с.7].

Як відомо, дистрибутивний аналіз як особлива методика дослідження мови сформувалась в американській описовій лінгвістиці 40 – 60-х роках ХХ століття (Б. Блок, Дж. Трейгер, З. Херріс).

Перед лінгвістом у дистрибутивному аналізі стоять такі завдання:

- сегментація тексту (мовленнєвого потоку) на одиниці певного рівня (звуки, морфи, слова тощо);
- ідентифікація виділених одиниць, тобто об'єднання їх у певні класи (фонемі, морфемі, лексеми тощо);
- виявлення відношень між виділеними класами [1, с.8].

Спочатку метод дистрибутивного аналізу застосовувався переважно у фонології та морфології, згодом знайшов своє застосування і для інших мовних рівнів, зокрема, семантики. Метод дистрибутивного аналізу допомагає визначити контекстуальне значення слова в залежності від його сполучуваності.

Дійшли висновку, що поданий метод перекладу може використовуватись для передачі специфічного стилю Керуака, його манери розповіді та вживання живої мови. Основним завданням для перекладачів постало вміння підібрати такі еквівалентні вирази і фрази, які відтворили б оригінальний тон та настрій твору.

Окрім цього, дистрибутивний метод вимагає розуміння культурного та історичного контексту, в якому був написаний оригінальний твір. «На дорозі» був опублікований у 1957 році, що несе у собі атмосферу американського руху бітництва. Таким чином, перекладачі мали урахувувати ці особливості і забезпечити їх передачу в перекладі, зберігаючи автентичність та настрої оригінального твору.

«Волоцюги дгарми» був опублікований в 1958 році. Діалоги і монологи героїв у романі мають спонтанний, неформальний стиль, який відображає атмосферу «Бітників» і бунтарський дух того часу. Цей роман підносить питання ідентичності та відношення до суспільства, що залишає його актуальним і сьогодні.

4. *Описовий метод* є також загальним лінгвістичним методом, основною метою якого є збір, інвентаризація, інтерпретація досліджуваних мовних явищ на певному етапі розвитку мови у синхронії [1, с.6]. Цей метод дозволяє вивчити характеристики та особливості перекладу з різних точок зору, включаючи мову джерела (початкова мова), мову-ціль (мова перекладу), культурні аспекти, стилістику, граматику та інші фактори.

Як ми вже знаємо, описовий метод використовує прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації.

- Прийоми зовнішньої інтерпретації бувають двох видів:

а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні);

б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації).

- Прийоми внутрішньої інтерпретації – це різні способи вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків, тобто, як висловлювався Ф. де Соссюр, вивчення мови в самій собі і для себе самої [1, с.6].

Описовий метод включає в себе розбір та аналіз перекладу на різних рівнях, таких як фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис, семантика та інші лінгвістичні аспекти. Він також може враховувати соціокультурний контекст та особливості комунікативної ситуації, у якій здійснюється переклад.

Дійшли висновку, що поданий метод дозволив розкрити сутність перекладу і з'ясувати, які аспекти джерела відтворено чи змінено в процесі перекладу, а також виявити можливі проблеми при перекладі. Він допомагає перекладачам, отримати глибше розуміння процесу перекладу і розробити критичні навички аналізу перекладу. Також, у цьому методі можна звертатись до різних інструментів та методів дослідження, таких як текстуальний аналіз, порівняльний аналіз, дослідження рецепції, експерименти та інші. Він сприяє розвитку теорії перекладу і допомагає покращити якість перекладу шляхом виявлення його сильних і слабких сторін.

5. *Порівняльно-перекладознавчий аналіз* є методологічним підходом, який використовується для порівняння між мовами, культурами та перекладацькими практиками. Цей аналіз дозволяє виявити схожості та відмінності між оригіналом та перекладом, а також з'ясувати вплив культурних, лінгвістичних та перекладацьких чинників на процес перекладу. Також він охоплює різні аспекти перекладу, такі як: лексика, граматики, синтаксис, стиль та культурні відтінки.

Відомо, що порівняльно-перекладознавчий аналіз може бути корисним інструментом для вивчення і розуміння двох мов, а також для вдосконалення навичок самого перекладу. Він дозволяє виявити труднощі, з якими зіштовхнеться перекладач при перекладі з однієї мови на іншу, і надає можливість знайти ефективні рішення для подолання цих труднощів.

Дійшли висновку, що даний метод може включати розгляд культурних відтінків та виявлення культурної специфіки між двома мовами. Також включає аналіз вживання ідіом, культурних асоціацій та стереотипів у перекладі.

Отже, порівняльно-перекладознавчий аналіз допоміг перекладачам краще розуміти взаємозв'язок між двома мовами та знайти оптимальні рішення для ефективного перекладу. Він сприяє розвитку навичок перекладу та поширенню знань про мови та культури.

2.2. Установлення рівня функціональної відповідності (адекватності) при перекладі словесних образів у прозовому творі

Головними критеріями якості художнього перекладу є адекватність та еквівалентність. Деякі лінгвісти вважають ці поняття синонімами, але Комісаров і Швейцер, не вважають їх такими [45].

Одним із критеріїв адекватності (відповідності, тотожності) загальної теорії перекладу є можливість використовувати її як початковий пункт для конкретних лінгвоперекладацьких досліджень. Загальна теорія перекладу лише розкриває сутність перекладацької еквівалентності, вказуючи на лінгвістичні та екстралінгвістичні фактори, що повністю або частково збігаються в оригіналі та в перекладі [12, с. 173].

Для початку, давайте розберемось, що таке адекватність при перекладі словесних образів у прозовому творі.

Адекватність – це максимально точна передача змісту тексту з дотриманням літературної норми і стилю мови перекладу. Адекватність включає в себе відповідність стилістичних особливостей, точність перекладу і підбору аналогів для ідіоматичних і фразеологічних висловів, семантичну відповідність і збереження прагматичного аспекту [5, с. 97].

Визначають 5 рівнів еквівалентності при перекладі тексту оригіналу:

- *Рівень мовних знаків (слів)* – для співставлення змісту оригіналу і перекладу на рівні мовних знаків (слів) інформація, що передається окремим словом, розподіляється на компоненти, тобто передається зіставленням максимально близьких за значенням слів [12, с. 176].

- *Рівень висловлювання* – аналіз смислової структури слова показує, що складний інформаційний комплекс передається в процесі мовної комунікації, як важлива частина змісту, де інформація подається синтаксичними структурами, обсягом самотійного синтаксичного цілого (реченням, фразою) [12, с. 178].

- *Рівень повідомлення* – ступінь рівнозначності досягається при можливості використання в перекладі ідентичного за структурою повідомлення, що описує однакову ситуацію. Однак, при невживанні в мові перекладу відповідного

повідомлення еквівалентність його забезпечується завдяки використанню максимально близького повідомлення, яке відрізняється лише вибором, розташуванням або взаємним зв'язком ознак, що описують певну ситуацію. У всіх інших випадках основою еквівалентності на рівні повідомлення є тотожність ситуації, що описується [12, с. 181].

- *Рівень опису ситуації* – еквівалентний опис ситуації при перекладі може вимагати внесення в повідомлення додаткової інформації, наявної в оригіналі і відсутньої в перекладі. Ситуація, що описується в перекладі, повинна не тільки відтворити ту реальність, що вказується в оригіналі, але й однаково оцінюватися в перекладі, викликаючи однакові асоціації [12, с. 181].

- *Рівень мети комунікації* – уміння виразити будь-які почуття, передати своє емоційне ставлення до інформації, що передається чи ситуації, що описується. Для цього є спеціальні засоби (вставні слова та словосполучення), за допомогою яких оцінюється ситуація, що описується. Взаємодіючи зі змістом усіх інших рівнів, ця інформація часто стає вирішальною для акта комунікації в цілому [12, с. 182].

Таким чином термін «адекватний переклад» можна інтерпретувати як точне і зрозуміле передання змісту тексту з однієї мови на іншу, відповідно до нюансів та особливостей кожної. Тобто, з цього випливає, що перекладач повинен досконало ознайомитись із текстом, зрозуміти його зміст, контекст та тон та намагатись передати ці елементи іншою мовою без втрати сюжету чи спотворення змісту [45].

Тепер давайте розберемось що ж таке проза та які її особливості в літературі? Проза – це літературний жанр, що описує події, персонажів та їхні дії в прозовій формі. Проза може бути написана в різних стилях та жанрах, від романів та оповідань до науково-популярних та документальних творів [31]. Такі тексти відрізняються від поезії тим, що зберігають певну літературну форму, таку як розповідь, діалог, монолог тощо.

Серед особливостей, які відрізняють прозу від інших жанрів можна вважати такі:

- Описує реальність: є жанром, що описує життя та події реального світу. Вона може бути основана на реальних подіях, історіях, персонажах та ситуаціях.

- **Наявна неструктурованість:** не має чіткої структури, як, наприклад, поезія. Даний текст може мати вільну форму та не мати жорстких вимог щодо кількості рядків, куплетів, ритму, рими та інших художніх прийомів.

- **Розгорнутість:** може бути детальною в описі подій та персонажів (може містити багато деталей та довгих описів, що розкривають образи персонажів та атмосферу твору).

- **Невелика кількість художніх засобів:** проза зазвичай не використовує складні художні прийоми, такі як рима, ритм або метафора, на відміну від поезії.

- **Довільність викладу думок:** автори більш довільні у своїй творчості, що дає їм можливість експериментувати з різними стилями, формами та темами.

Адекватний переклад прози – це переклад, який передає не тільки зміст, але й стиль, художні засоби, атмосферу та інші літературні особливості тексту оригіналу. Перекладач повинен знаходити такі відповідники, які точно передадуть зміст та допоможуть відтворити ті художні особливості, які закладені в текст.

Словесні образи відіграють важливу роль у перекладі прози, оскільки вони допомагають передати авторський стиль та художній зміст тексту. Це можуть бути метафори, порівняння, епітети та інші стилістичні прийоми, які несуть в собі додаткову інформацію та емоційний заряд.

При перекладі важливо зберігати ці словесні образи, наскільки це можливо, оскільки вони допомагають зберегти стиль та настрій оригінального тексту. Але, якщо образ неможливо точно перекласти, перекладач повинен використовувати аналогічний образ у цільовій мові або інший стилістичний прийом, який відтворить зміст та емоційну складову оригінального тексту.

Установлення рівня функціональної відповідності (адекватності) є важливим етапом при перекладі словесних образів у прозовому творі. Для досягнення максимальної адекватності перекладу, необхідно дотримуватись таких правил:

- **Визначення функції словесного образу.** Кожен словесний образ виконує певну функцію в тексті (описує персонажа, передає настрій, емоції, переживання та бачення дійсності).

- Вибір відповідного перекладу. Перекладач повинен знайти відповідний переклад, який максимально передає смисл та функцію словесного образу. Важливо враховувати культурні, соціальні та історичні різниці між мовою оригіналу та перекладу.

- Перевірка адекватності перекладу. Після вибору перекладу, необхідно перевірити, наскільки він відповідає оригінальному словесному образу за смислом та функцією.

- Корекція перекладу. Якщо переклад не є повністю адекватним, необхідно вкласти певні корективи в текст та підібрати кращий варіант.

Відомо, що художній переклад творів поділяється на різні підвиди відповідно до жанру художньої літератури: переклад поетичних творів, художньої прози, сатиричних творів, текстів пісень, п'єс ... [9, с. 10]. Серед аспектів, яких має дотримуватись перекладач при перекладі, можна виділити такі:

- Літературний переклад, за якого передається не тільки зміст, а й стиль та поетичність оригіналу.

- Екранізаційний – переклад твору з метою його подальшої екранізації на екрані.

- Адаптаційний – переклад з орієнтацією на місцеві умови та культурні особливості.

- Документальний – переклад інформації з документу з однієї мови на іншу без зміни стилю та форми.

- Мовний – переклад з однієї мови на іншу з метою забезпечення комунікації між людьми, які говорять різними мовами.

- Художній – переклад тексту з однієї мови на іншу з метою відтворення його емоційного, естетичного та художнього впливу на читача.

Також виділяють такі категорії перекладу художньої літератури, серед яких:

- За ступенем вірності оригіналу: дослівний переклад, вільний переклад, адаптований переклад.

- Дослівний переклад вимагає якомога більш точного відтворення оригіналу; вільний – дозволяє перекладачу змінювати оригінал у певній мірі;

адаптований – змінює сюжет або деталі, щоб більш відповідати культурним та лінгвістичним особливостям цільової аудиторії.

- За мовним рівнем: високий стиль, народний стиль, жаргонний стиль тощо. Високий стиль характеризується формальними та літературними виразами; народний стиль використовує простішу мову та вирази; жаргонний стиль – базується на специфічному мовленні окремої групи людей.

- За культурним контекстом: інтеркультурний переклад, інтракультурний переклад. Інтеркультурний переклад передбачає передачу тексту з однієї мови на іншу з врахуванням культурних особливостей обох країн, а інтракультурний вимагає від перекладача глибокого розуміння культури та мови джерела та цільової аудиторії, а також вміння передати не лише точний зміст, а й відтінки та нюанси.

Як ми знаємо, поділ художнього перекладу на підвиди залежно від жанру твору лише умовний і відрізняється своєю специфікою у конкретному перекладацькому процесі. В умовах обраної теми дослідження, особливу увагу зосередила на особливостях перекладу художньої прози, а саме жанру роман.

Роман одна із найпоширеніших жанрів художньої літератури. Це довгий прозовий твір, який описує складні людські стосунки та переживання. Романи можуть бути як захоплюючими та легкими для читання, так і глибокими та філософськими. Важливим елементом роману є розвиток персонажів та його емоційних станів [9, с. 86-87].

Романи можуть бути написані в різних стилях та піджанрах: історичний, любовний, пригодницький, науково-фантастичний... Вони можуть нести інформацію від першої чи третьої особи та мати різну структуру. Поданий жанр літератури користується величезною популярністю серед читачів по всьому світу та є важливим елементом культури та літератури. Можуть містити важливі соціальні, історичні та культурні елементи, які допомагають читачам краще розуміти світ навколо себе.

Щодо ритмомелодики в романі, то вона охоплює такі елементи, як ритм, мелодія, темп, інтонація та використання мови [58]. Ці елементи допомагають створити атмосферу, передати настрій і почуття героїв, а також підсилити емоційну

глибину твору. Ритмомелодика може змінюватися в залежності від стилю та жанру роману. Наприклад, роман-детектив може мати швидкий темп та напружену мелодію, щоб передати напруженість дії. У романтичному романі може бути помірний темп та мелодійність, щоб передати романтичні почуття героїв та їх настрій. Окрім того, ритмомелодика роману може змінюватися в залежності від того, як автор використовує мову. Він може використовувати складні речення з багатьма прикладками, щоб створити складну мелодію, або ж просту мову з короткими реченнями, щоб створити просту та легку мелодію.

Спроби дослівного відтворення усіх конструктивних елементів роману призводять до відтворення всіх складових частин, структурних елементів та композиційних рішень, які автор використав у своєму творі [9, с. 90]. Це може бути опис головного героя та інших персонажів, місця подій, хронологію подій, діалоги, монологи, описи пейзажів та інші елементи.

Однак, дослівне відтворення усіх цих елементів може бути складним завданням, оскільки багато елементів роману можуть бути підтекстовими або залежати від індивідуального сприйняття твору читачами [9, с. 90]. Тому, відтворення роману повністю дослівно неможливе, оскільки кожен перекладач може розуміти твір по-своєму і додавати до нього інакший сенс та інтерпретацію.

Варто також приділити увагу художній мові роману. Вона полягає в тому, як автор використовує мову, щоб передати свої ідеї та створити образи та атмосферу світу роману для читача. Автор може використовувати різні мовні засоби, такі як метафори, порівняння, епітети, символи, іронію, архаїзми, діалектизми та багато інших, щоб надати багатозначне та живописне зображення персонажам, місцям та подіям, які допомагають читачу зануритися в світ роману.

Ці засоби та прийоми допомагають письменникам створювати багатофактурні, емоційні, образні тексти, які запам'ятовуються та залишаються у свідомості читачів на довгий час. Усі ці мовні засоби використовуються для того, щоб поглибити розуміння читача про персонажів та події, які відбуваються в романі, та створити більш повну та деталізовану картину світу роману.

Щодо змісту і форми, художній текст перебуває у безперервній взаємодії, форма є важливим складовим елементом твору, але не менш важливим є зміст. Зміст твору може включати ідеї, теми, повідомлення, послання або інформацію, яку автор хоче передати. Ці елементи зазвичай взаємодіють між собою, що дозволяє читачеві отримати повну картину того, що автор заклав у свою працю.

Форма художнього тексту охоплює різні елементи, такі як стиль письма, використання лексики, граматики, ритм і звукові ефекти. Всі ці елементи допомагають автору створити особливий настрій при читанні.

Таким чином, у художньому тексті форма і зміст взаємодіють, щоб створити зображення, яке допоможе читачеві краще розуміти те, що автор хоче передати. Успішний художній текст поєднує в собі ідеї і теми з різними формальними елементами, щоб створити повну і динамічну розповідь, яка зацікавить і змусить читача думати.

Переклад роману – це складний процес, що вимагає від перекладача вміння застосовувати різні типи перекладацьких трансформацій та прийомів. Саме їх застосування сприяє досягненню адекватної передачі способів художнього втілення ідей автора оригіналу та передачі образності оригіналу.

Отже, перекладацька еквівалентність розглядається як лінгвістичне поняття, що має спільність змісту оригіналу і перекладу, пов'язану з особливостями мов, що беруть участь у перекладацькому процесі. Термін «переклад» є в основному функціональним, вказуючи на те, що даний текст претендує на взаємозамінність з текстом, написаним іншою мовою, де він є так званим «репрезентантом» оригіналу.

На додачу, перекладацька еквівалентність як лінгвістичне поняття, що виражає певну спільність змісту оригіналу і перекладу, пов'язані із особливостями мов, що беруть участь у перекладацькому процесі.

У художньому перекладі важливу роль відіграє багато факторів, але, безумовно, одним з найважливіших є здатність перекладача передати не тільки сенс оригінального тексту, але і його стиль, відтінки значень, настроїв та емоції. Це можливо лише завдяки вмілому підбору перекладу відповідників, фраз, дотримання тону та ритму мови для передачі тієї самої атмосфери, яку має оригінал.

2.3. Перекладознавчий аналіз відтворення словесних образів у прозі

Перекладознавчий аналіз відтворення словесних образів у прозі досліджує, наскільки відповідає переклад оригінальному тексту за змістом, стилістичними особливостями, емоційним відтінком, семантичною навантаженістю та іншими характеристиками.

Поняття образу в літературознавстві асоціюється з відображенням оточуючої дійсності, яка змінюється у відповідності з суб'єктивним сприйняттям письменника та створюється за допомогою його творчої фантазії [47].

Говорячи про мовну образність, треба мати на увазі, що вона найповніше виявляє себе у слові. Мовна образність в романах – це використання будь-яких мовних засобів для створення таких образів, які можуть бути сприйняті читачем. Однак мовно-художній аналіз твору не може обмежуватись тільки словом. У будові словосполучень, речень, абзаців і навіть цілих текстів знаходять відображення особливості художнього мислення.

Усі мовні одиниці, взаємодіючи в системі художнього твору, створюють багатоплановий образ, який впливає на свідомість людини, її розум, почуття. Саме цей вплив і визначає ступінь дієвості образної системи того чи іншого твору.

Образ відбиває і конкретизує наш життєвий досвід, наші зорові, чуттєві, слухові враження, певною мірою узагальнює і дуже часто доповнює його. Образам, особливо ліричним, притаманне яскраве емоційне забарвлення [43].

За визначенням О.М. Мороховського, словесний образ – це відрізок мовлення, який містить образну інформацію, значення якої не є еквівалентним значенню окремо взятих елементів цього відрізка [47].

Межі та структура образу можуть бути різноманітними:

- образ може передаватися одним словом,
- словосполученням,
- реченням,
- понадфразовою єдністю,
- може займати цілий розділ,
- може охоплювати композицію цілого роману [5, с. 58].

О.О. Потебня, підійшов до визначення образності через виділення у слові внутрішньої форми, яка виступає «центром образу». Вчений визначав внутрішню форму слова як «відношення змісту думки до свідомості; вона показує, яким чином уявляється людині її власна думка» [35]. За Потебнею, образ – це зв'язок між зовнішньою формою і значенням, який здійснюється за допомогою внутрішньої форми.

Словесні образи можуть викликати різні асоціації та враження у різних поціновувачів читання, тому їх влучне використання має бути добре обдуманим та належно обмірковане автором. Використання таких образів у прозі дозволяє автору передати свої думки та почуття, а також допомагає читачеві краще зрозуміти твір та емоції, які він викликає. В результаті перекладознавчого аналізу можна оцінити рівень відтворення словесних образів у перекладі прозового тексту та визначити його адекватність, якість та стиль.

Аналіз відтворення словесних образів у прозі може включати такі етапи:

- Аналіз перекладу, включаючи зіставлення його з оригіналом за структурою, лексико-семантичними відтінками, граматичними особливостями.
- Розгорнутий аналіз оригінального тексту, в тому числі опис словесних образів. Наприклад, якщо словесний образ описує деталі конкретного предмета, перекладач повинен вирішити, наскільки важливо передавати ці деталі в перекладі.
- Аналіз стилістичних особливостей перекладу. Наприклад, якщо оригінальний текст відповідає художньому стилю, то перекладач повинен знайти відповідний переклад та зберегти цей стиль.
- Оцінка семантичних відтінків перекладу та врахування контексту. Контекст оригіналу може визначати спосіб, яким передаються словесні образи в перекладі. Важливо слідувати контексту, щоб переклад відповідав ситуації та місцю, за якої відбувається та чи інша дія.
- Оцінка рівня адекватності перекладу словесних образів за допомогою зіставлення оригінальних та перекладених образів за їх семантичним значенням, ідентичністю стилів, а також врахуванням культурних та історичних аспектів, щоб при перекладі словесні образи не втрачали свого початкового значення.

Отже, в результаті проведення перекладознавчого аналізу можна зробити висновок щодо ефективності використання різних методів відтворення словесних образів у прозі та визначити найбільш ефективний спосіб перекладу для певного тексту.

На *першому етапі* дослідження дипломної роботи було проаналізовано переклади романів, включаючи зіставлення їх з оригіналом за структурою, лексико-семантичними відтінками, граматичними особливостями.

Стосовно зіставлення перекладу з оригіналом, то:

1. Почали з ретельного ознайомлення з творів оригіналу для кращого розуміння сюжету, персонажів, контексту та настрою. Також приділили увагу вибору відповідних термінів: під час перекладу знайшли відповідні українські терміни, які відображають сенс оригінальних текстів (переклад специфічних жаргонних висловів, назв місць та інших елементів).

2. Звернули особливу увагу на *стилістичні особливості* та *метафоричні образи*, які передають емоції та ідеї автора.

- *Відтворення стилю та атмосфери*: Одним з головних аспектів перекладу є відтворення стилю та атмосфери оригінального тексту. Перекладачам Б. Павличко («На дорозі») та Г. Белякову («Волоцюги дгарми») вдалось дібрати відповідні лексичні та граматичні засоби, щоб передати ту саму енергію, ритм та мелодію мови.

Також дійшли висновку, що стиль автора має свою специфіку, адже Керуак відомий своїм особливим стилем письма, який називається «потокем свідомості». Саме тому, у перекладах роману важливо було зберегти їх особливості, зокрема швидкість, спонтанність та динаміку тексту. Вибір відповідних українських слів і фраз допоміг передати цей стиль.

- *Метафоричні образи*: Керуак використовує багато метафор, щоб передати свої думки та почуття. В роботі розглянули метафоричні образи та з'ясували внутрішній зміст, дослідили, які аспекти метафор важливі для змісту та настрою твору.

Щодо *аналізу семантики образів*: для кожного важливого словесного образу провели аналіз його семантики, тобто дослідили його значення та вплив на текст в цілому. Це охоплює розуміння символіки, метафори, емоційного забарвлення тощо.

Стосовно *граматичних особливостей*, дійшли такого висновку:

- Фразові дієслова (ідіоми): романи Керуака містять багато фразових дієслів, які можуть мати специфічний переклад на українську мову. Автор використав ідіоми для того, щоб збагатити мовлення, надати образності та наповнити текст емоційною насиченістю. При відтворенні знайдено еквівалентні фразові дієслова та вирази, які передали аналогічне значення.

- Граматичні часи: англійська та українська мають різні системи граматичних часів. При перекладі відшукали, які часи використовував автор і як їх відтворили українською, зберігаючи оригінальний сенс.

- Лексика: поданий роман містить багато специфічної лексики, яку не завжди легко перекласти українською без втрати сенсу, тому віднайшли у перекладах Б. Павличко та Г. Белякова відповідники цієї лексики, які подають зрозуміле та адекватне значення нашому читачеві.

На *другому етапі* розглянули розгорнутий аналіз оригінального тексту, в тому числі опис словесних образів. Наприклад, якщо словесний образ описує деталі конкретного предмета, перекладач має вирішити, наскільки важливо передавати ці деталі в перекладі.

На *третьому етапі* систематизовано аналіз та способи стилістичних особливостей перекладу словесних образів (якщо оригінальний текст відповідає художньому стилю, то перекладач повинен знайти відповідний переклад та зберегти цей стиль), а також дали оцінку семантичним відтінкам перекладу та врахування контексту (контекст оригіналу може визначати спосіб, яким передаються словесні образи в перекладі. Важливо слідувати контексту, щоб переклад відповідав ситуації та місцю, за якої відбувається та чи інша дія). Цей етап дослідження передбачав залучення зіставного аналізу форми та змісту тексту перекладу з формою та змістом тексту оригіналу, функціонального аналізу, структурного та семантичного аналізів.

На четвертому етапі проаналізували основні випадки деформації при відтворенні словесних образів за допомогою зіставлення оригінальних і перекладених образів за їх семантичним значенням, ідентичністю стилів, а також врахуванням культурних та історичних аспектів, щоб при перекладі словесні образи не втрачали початкового значення. Цей етап дослідження потребував контекстуального та семіотичного аналізів.

Щодо деформацій при перекладах романів Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» які мають свою специфіку та стиль, виділили такі:

- Втрата автентичності: романи «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» відомі своїм спонтанним стилем письма, який відображає внутрішній стан персонажів та їхню емоційну інтенсивність. При перекладі може виникнути втрата цієї автентичності, оскільки словесні образи та мовні фігури можуть не мати аналогів у мові перекладу.

- Культурні відмінності: подані романи є типовими представниками літератури бітництва, яка відображає американську культуру та соціальну ситуацію 50-х років. Перекладач має для початку ознайомитися з контекстом того періоду та зрозуміти американську культуру того часу «зсередини», щоб точно передати словесні образи. Оскільки ці культурні особливості можуть бути відмінними в іншій країні, це також може призвести до деформації при перекладі.

- Зміна мовних засобів: оскільки романи написані англійською мовою, перекладачам довелось знайти еквівалентні словесні образи мови перекладу, що й призвело до деяких невідповідностей у передачі оригінальних образів.

- Мова героїв: кожен персонаж романів має свою унікальну особистість та манеру мови. Під час дослідницької роботи звернули увагу на індивідуальні риси кожного персонажа, їх лексику, настрої, переживання, спосіб та манеру висловлювання.

На *п'ятому* – практичному етапі було подано загальну оцінку якості перекладу романів. Оскільки, переклад роману – складний процес, що вимагає від перекладача вміння застосовувати різні типи перекладацьких трансформацій та прийомів, то вважаємо, що саме їх застосування сприяло адекватному відтворенню

способів художнього втілення ідей автора оригіналу, передачі образності оригіналу роману. Можемо стверджувати, що в художньому перекладі важливу роль відіграє одна з найважливіших здатностей перекладача: передати не тільки сенс оригінального тексту, але і його стиль, відтінки значень, настроїв та емоцій, що і вдалося Б. Павличко та Г. Беякову завдяки вмілому підбору відповідників, фраз, дотримання тону та ритму мови для передачі тієї атмосфери, яку має оригінал.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ ДЖЕКА КЕРУАКА «НА ДОРОЗІ» ТА «ВОЛОЦЮГИ ДГАРМИ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Засоби відтворення словесних образів та оригінального стилю автора в перекладах роману Д. Керуака «На дорозі» (пер. Б. Павличко) та «Волоцюги дгарми» (пер. Г. Бєляков)

З метою більш детального дослідження специфіки та труднощів перекладу словесних образів у художній літературі було проаналізовано романи Д. Керуака «На дорозі» переклад українською мовою виконаний Б. Павличко та «Волоцюги дгарми» переклад Г. Бєлякова.

Джек Керуак – це американський письменник та поет, жив з 1922 по 1969 рік. Він є одним із духовних батьків «розбитого покоління» (the beat generation) у літературі США повоєнного періоду [59].

Термін «Розбите покоління», що належить Керуаку, асоціюється з духовною кризою американської молоді 1950-х років в умовах політичної реакції, страху перед ядерним знищенням, «холодної війни» та «маккартизму». Вони виступали з протестом проти конформістської налаштованості суспільства й літературного життя того часу, а також проти ідеологічних обмежень і репресій, які супроводжували американське суспільство в той час. Бітники вели активну соціокультурну революцію в США, і їхні ідеї були найбільш повно втілені в творчості письменників і поетів, таких як Аллен Гінзберг, Гарі Снайдер, Лоуренс Ферлінгетті, Джек Керуак та інші. Вони виступали за свободу виразу, протестували проти споживачської культури, прагнули духовного розвитку та пошуку істини [71].

«Бітники» у своїй творчості відкидали традиційні літературні стилі та формати, вважаючи їх застарілими та неспроможними відобразити новий світ, який народжувався після Другої світової війни. Їхні твори характеризувалися відкритістю до експериментування зі стилем та формою, невідповідністю стандартним канонам та відображенням складної реальності американського суспільства [60].

Шалену популярність автору приніс роман 1957 року "On the Road" («На дорозі»). Структура роману є нечіткою, історія розповідається у формі змішаного нарративу та автобіографічних записів. Мова, яку використовує автор, дуже емоційна та вільна, що відображає бітників того періоду. З одного боку, роман описує свободу, яку можна знайти подорожуючи, та можливість знайомства з новими друзями, різними культурами та духовні пошуки. З іншого боку, книга насичена проблемами, пов'язаними зі зловживанням наркотиками і алкоголем, короткочасними відносинами. Автобіографічний роман, став найзнаменитішою мандрівкою в американській літературі. Головний герой (автор) мандрує дорогами Америки в прагненні пригод, дружби, безкінечних розмов та шаленого божевілля від життя [20]. Герой зіштовхується із справжнім викликом знайти сенс життя в світі, де традиційні цінності були позбавлені важливості та шукає своє місце у світі, відкидаючи традиційні соціальні ролі та прийняття альтернативних шляхів життя.

Інший напівавтобіографічний роман Джека Керуака «Волоцюги дгарми» написано 1958 року. Роман досліджує ті самі теми, що й колись: покоління бітників, алкоголь, наркотики й життя в дорозі. Однак «Волоцюги дгарми» також зачіпає духовні й буддійські ідеї та погляди [72]. У сюжеті розповідається про сходження двох головних героїв на гору Матергорн, який познайомив Америку з ідеєю буддизму та, навіть, сприяв розвитку руху гіпі наприкінці 60-х років.

У романі описується бурхливе життя американської богеми 1950-х років, шалені вечірки й вибухові поетичні читання, гарячий пил автостопу й холод товарних вагонів, духовні поневіряння, дзен-буддизм і єднання з природою, виснажливі мандрівки до гірських вершин і самотні ночівлі серед пустелі. Особиста історія митця, якого роздирають протиріччя: прагнення до усамітнення й принади божественного життя, пошуки дзену и християнського й бога. Ритмічна «спонтанна проза» Керуака наскрізь просякнута музикою. Це не лише голос усього «розбитого покоління», а й суцільна джазова імпровізація описана на папері, так званий «несамовитий бібоп», записаний словами [22].

Тобто, романи Джека Керуака відображають життя та експерименти контркультурної групи в Сполучених Штатах у середині 20 століття. Автор

використовував спонтанний метод написання, відомий як «беззупинний потік свідомості» (stream of consciousness), для фіксування своїх думок та вражень без інтервенції розумового редагування, що й додавало його творчості особливу енергію та автентичність. Загалом, творчість Джека Керуака відображає дух бунту, свободи та пошуку сенсу життя у післявоєнному американському суспільстві. Також його доробки насичені різними словесними образами, які не можуть лишити без зацікавленості читачів та абсолютно точно привертають до себе увагу.

3.1.1. Кольористика

Першою дослідимо кольористику. Загальновідомо, що оточуюче середовище, тобто колір має істотний вплив на психоінтелектуальний стан. Наше життя наповнене різнобарв'ям кольорів, однак ми часто не помічаємо їх численні тонкощі та відтінки [74]. Кольористика підсилює настроєво-емоційну палітру будь-якого твору та допомагає зобразити атмосферу того часу та місця, за яких відбуваються події у творі [73].

Спочатку розглянемо декілька прикладів з роману «На дорозі»:

*Marylou was a pretty blonde with immense ringlets of hair like a sea of **golden** tresses; she sat there on the edge of the couch with her hands hanging in her lap and her smoky **blue** country eyes fixed in a widestare because she was in an evil **gray** New York pad that she'd heard about back West, and waiting like a long bodied emaciated Modigliani surrealist woman in a serious room. But, outside of being a sweet little girl, she was awfully dumb and capable of doing horrible things* [19, с. 4].

*Мерілу була гарненькою блондинкою з пишними, ніби море **золотих** кучерів, пасмами волосся; вона сиділа на краю дивана, склавши руки на колінах, і її величезні **сині** очі провінціалки дивились широко і незворушно, адже вона перебувала у злій та **сірій** нью-йоркській квартирі, про яку чула там на Заході; вона сиділа й чекала, немов довготіла зчахла сюрреалістична жінка Модильяні в якійсь важливій кімнаті, але попри те, що була милою маленькою дівчинкою, вона була вкрай дурною і здатною на жахливі вчинки* [20, с. 6].

У цьому реченні автор подає опис героїні Мерілу, зображаючи та наділяючи її яскравими світлими кольорами, що показує дитячу та чисту натуру простушки, яка опиняється у сірій та непритаманній героїні місцевості.

*The kid had no money; he was about seventeen, **pale**, strange, with one undeveloped crippled hand and no suitcase [19, с. 96].*

*Малий не мав грошей; йому було сімнадцять – **блідий**, дивний, з одною недорозвинутою покаліченою рукою і без валізки [20, с. 161].*

У цьому реченні автор зображає відсутність притаманної кольорової гама тіла, щоб передати блідість обличчя героя.

*There were not great Arizona spaces for the little man, just the **bushy** wilderness of eastern Pennsylvania, Maryland, and Virginia, the backroads, the blacktar roads that curve among the mournful rivers like Susquehanna, Monongahela, old Potomac and Monocacy [19, с. 62].*

*Для маленького чоловічка не було величних арізонських просторів, лише **зелені** дикі землі Пенсильванії, Меріленду і Вірджинії, сільські доріжки й заасфальтовані шосе, які вихиляються біля скорботних річок Саскуїхана, Мононгахела, Старий Потомак та Монокасі [20, с. 105].*

У цьому реченні Керуак використовує зелений колір, щоб зобразити красу природи. Саме її опис може допомогти створити атмосферу, що передає настрій та емоції, які хоче викликати автор.

*Dawn came rapidly in a **gray** haze, revealing dense swamps sunk on both sides, with tall, forlorn, viny trees leaning and bowing over tangled bottoms... We found a gas station and loaded the tank just as the last of the jungle-night bugs hurled themselves in a **black** mass against the bulbs and fell fluttering at our feet in huge wriggly groups, some of them with wings a good four inches long, others frightful dragonflies big enough to eat a bird, and thousands of immense yangling mosquitoes and unnamable spidery insects of all sorts [19, с. 170-171].*

*Крізь **сірий** туман прокрався світанок, він відкрив густі болота з обох боків, з високими давніми лісами, що спираються на зарості підліску та кланяються їм... Ми знайшли заправку і залили бак, якраз коли остання нічна комашня крутилась*

чорною масою біля лампочок і мертво падала нам у ноги величезними групами спіралей, деякі з них з крилами завдовжки в чотири дюйми, інші були страшними бабками, достатньо великими, щоб з'їсти птаха, і тисячі великих комарів та несказаних павукоподібних комах [120, с. 289].

У цьому реченні Керуак описує нічну дорогу, використовуючи сірий та чорний колір для передачі відчуття темряви, депресії, нудьги та невизначеності майбутнього.

*Beyond some trees, across the sand, a great **neon** sign of a road house glowed **red*** [19, с. 97].

*За деревами, через піски, **червоним** світлом горіла велика **неонова** вивіска придорожного трактуру* [20, с. 164].

У цьому реченні автор завдяки яскравим кольорам, які точно не можуть залишитись непомітними, зображається нічне життя м. Туксона. Герой роману Хінгем описується як самотня та втомлена від однотипного життя людина, тому завдяки походам до таверни його вечори трохи наповнюються сенсом.

Тепер розглянемо декілька прикладів з роману «Волоцюги дгарми»:

*Shaggy dogs were barking in the **golden red sunlight** slanting down from the hundred-foot branches of the firs and ponderosas* [21, с. 27].

*У **золтаво-червоному** світлі сонця, що проникало крізь ялицеві й соснові гілки на висоті сотень футів, брехали кошлаті пси* [22, с. 66].

У цьому реченні Керуак використовує золтаво-червоний колір, щоб зобразити красу природи, що оточує гору Маттегорн. Саме такий опис може допомогти створити атмосферу, що передає настрій та емоції героїв перед сходженням на гору.

*Morley pointed to the **sliver of moon in the pinkening deepening blue sky**. "That oughta light us a way."* [21, с. 44].

*Морлі вказав на **скалку місяця в блакитному небі, що вже починало рожевіти** й глибшати. – «Ось що освітить нам дорогу»* [22, с. 107].

У цьому реченні автор використовує блакитний та рожевий кольори, щоб передати почуття героїв, що досягли своєї мети та спускаються з гори, тобто

обирають свій життєвий шлях самостійно не переймаючись та не замислюючись ні про що.

And that roaring creek was a beauty by moonlight, those flashes of flying moon water, that snow white foam, those black-as-pitch trees, regular elfin paradises of shadow and moon [21, с. 46].

У світлі місяця гуркітливий струмок видавався втіленням краси, ці зблиски на невпинному потоці місячної води, ця білосніжна піна, ці чорні, як смола, дерева, справжнісінький тінисто-місячний ельфійський рай [22, с. 111].

Даний приклад наповнений великою кількістю кольорів, що несуть у собі спокій, захват та той момент життя, який називають незабутнім.

Long afternoons just sitting in the straw until I was tired of "thinking nothing" and just going to sleep and having little flash dreams like the strange one I had once of being up in some kind of gray ghostly attic hauling up suitcases of gray meat my mother is handing up and I'm petulantly complaining: "I won't come down again!" (to do this work of the world) [21, с. 70].

Довгими днями я тільки те й робив, що сидів на солом'яній циновці, доки не втомлювався «ні про що не думати», а тоді просто засинав і бачив короткі сні-спалахи, як той, у якому я витягував на якесь сіре примарне горище валізи із сірим м'ясом, що їх подавала мені мати, і роздратовано скаржився: Я більше не спускаюсь! (до мирської праці) [22, с. 173].

У цьому реченні Керуак описує повсякденне життя головного героя, використовуючи сірий колір для передачі відчуття депресії, порожньої сутності, нудьги, невизначеності майбутнього та покликанні насолоджуватися екстазом вічної істинності.

Отже, кольористика в романах використовується для створення більш наочного зображення подій, пейзажів та персонажів, а також для підкреслення емоційного стану та атмосфери, що описується [61]. Кольори можуть використовуватися для створення конкретних образів, надання окремої символіки чи навіть просто для підсилення настрою.

3.1.2. Опис

Як відомо, докладний опис зовнішності, характеру, рис обличчя, стилю одягу та інших атрибутів допомагає читачам уявити персонажів більш чітко і створює образи, які стають живими та реалістичними. Як головні, так і другорядні герої важливі, адже вони можуть брати участь у повному розкритті теми, впливати на повороти сюжету. Навіть якщо це епізодична, але важлива допомога, то читач також запам'ятає їх [75].

Опис персонажів може бути символічним і служити для розкриття теми або ідеї, яку автор намагається передати через роман, а також може включати їхню історію, психологічні характеристики та внутрішній світ. Це допомагає читачам краще зрозуміти мотивацію та поведінку персонажів протягом роману.

Далі розглянемо приклади описів у романі «На дорозі». Ось декілька прикладів:

His charge was a sixteen-year-old tall blond kid, also in hobo rags; that is to say, they wore old clothes that had been turned black by the soot of rail roads and the dirt of boxcars and sleeping on the ground [19, с.17].

Його підопічний був шістнадцятилітнім високим молодим хлопцем і, як решта, він був одягнений у якесь лахміття; тобто, на них був старий одяг, який почорнів від сажі з колій, бруду з товарних вагонів і ночівель на землі [20, с.27].

In my earlier days I'd been to sea with a tall rawboned fellow from Louisiana called Big Slim Hazard, William Holmes Hazard, who was hobo by choice [19, с.19].

Раніше я ходив у море з високим кістлявим хлопцем з Луїзіани на ім'я Великий Слім Газард, Вільям Голмз Газард, і був він волоцюгою із власної волі [20, с.30].

Chad King's father, a finekind man, was in his seventies, old and feeble, thin and drawn-out, and telling stories with a slow, slow relish; good stories, too, about his boyhood on the North Dakota plains in the eighties, when for diversion he rode ponies bareback and chased after coyotes with a club [19, с.26].

Батько Чеда Кінга, добрий і приємний чоловік – йому було за сімдесят – старий і немічний, худий і зчахлий; він повільно та з насолодою розказував усілякі

історії; гарні історії про своє дитинство в Північній Дакоті у вісімдесяті, де для розваги він без сідла їздив верхи на поні й палицею ганяв койотів [20, с.40].

...Major sat in his silk dressing gown composing his latest Hemingwayan short story – a choleric, red-faced, pudgy hater of everything, who could turn on the warmest and most charming smile in the world when real life confronted him sweetly in the night [19, с.27].

...Мейджор сидів у шовковому халаті і творив короткі оповідання в дусі Гемінгвея, – холеричний, червонолиций та гладкий, ненависник усього навколо, він міг умить розтанути в найтеплішій та найчарівнішій у світі усмішці, коли серед ночі реальне життя уявлялось йому принадним [20, с.42].

The Rawlinses lived a few blocks away. This was a delightful family - a youngish mother, part owner of a decrepit, ghost-town hotel, with five sons and two daughters. The wild son was Ray Rawlins, Tim Gray's boyhood buddy... One of Ray's sisters was a beautiful blonde called Babe - a tennis-playing, surf-riding doll of the West. She was Tim Gray's girl. And Major, who was only passing through Denver and doing so in real style in the apartment, was going out with Tim Gray's sister Betty [19, с.27].

Раулінси жили за декілька кварталів від нас. Це була чарівна сім'я – молоденька мама, співвласниця розваленого готелю, п'ятеро синів і двоє дочок. Найдикішим сином був Рей Раулінс, товариш дитинства Тіма Грея... Одна із сестер Рея була гарненькою блондинкою на ім'я Бейб – тенісистка, серфінгістка, справжня лялечка із Заходу. Вона була дівчиною Тіма Грея. А Мейджор, який, виявляється, був у Денвері лише проїздом, жив розкішним життям і зустрічався з сестрою Тіма Грея, Беті [20, с.42].

He wrote of Dean as a "child of the rainbow" who bore his torment in his agonized priapus. He referred to him as «Oedipus Eddie» who had to "scrape bubble gum off windowpanes. " He brooded in his basement over a huge journal in which he was keeping track of everything that happened every day - everything Dean did and said [19, с.30].

Карло описував Діна, як «дитя веселки», котре терпить муки свого агонізуючого пріапа. Він називав його «Едіповим Еді», який був змушений «віддирати жуйки від віконного скла». Він сидів у своєму підвалі над велетенським

журналом, де записував усе, що сталося того дня, – все, що робив і казав Дін [20, с.49].

Remi was a tall, dark, handsome Frenchman (he looked like a kind of Marseille black-marketeer of twenty); because he was French 39 he had to talk in jazz American; his English was perfect, his French was perfect. He liked to dress sharp, slightly on the collegiate side, and go out with fancy blondes and spend a lot of money. It's not that he ever blamed me for taking off with his girl; it was only a point that always tied us together; that guy was loyal to me and had real affection for me, and God knows why [19, с.38].

Ремі був високим, смуглим, симпатичним французом (він нагадував двадцятилітнього марсельського торговця); а оскільки він був французом, то говорив джазовою американською мовою; його англійська була ідеальна, і французька також. Він любив гарно вдягатися, трохи в університетському стилі, гуляти з розкішними блондинками і витрачати багато грошей. Він мене ніколи не звинувачував у тому, що я відбив у нього дівчину; навпаки, це нас пов'язувало; цей хлопець був відданий мені, і я таки йому справді подобався, бозна-чому [20, с.62].

The other cop, Sledge, was tall, muscular, with a black-haired crew-cut and a nervous twitch in his neck – like a boxer who's always punching one fist into another. He rigged himself out like a Texas Ranger of old. He wore a revolver down low, with ammunition belt, and carried a small quirt of some kind, and pieces of leather hanging everywhere, like a walking torture chamber: shiny shoes, low-hanging jacket, cocky hat, everything but boots... [19, с.42].

Інший коп, Следж, був високий, мускулистий, з чорним волоссям і військовою зачіскою; у нього нервово сіпалася шия, як у боксера, який весь час б'є один кулак об інший. Він одягався, наче техаський рейнджер старих часів. І носив низько підвішений револьвер разом із патронташем, постійно тягав якогось батіжка, і з нього завжди звисали шматочки шкіри – ніби як ходяча камера тортур: блискучі черевики, довгий піджак, шапка набакир – лише чобіт не вистачало... [20, с.68].

George Shearing came out, blind, led by the hand to his keyboard. He was distinguished-looking Englishman with a stiff white collar, slightly beefy, blond, with a

delicate English-summer's-night air about him that came out in the first rippling sweet number! he played as the bass-player leaned to him reverently and thrummed the beat [19, с.75].

Вийшов Шірінг, сліпий, його за руку довели до інструмента. Він був витончений англієць, з жорстким білим комірцем, трошки в тілі, блондин, і в ньому щось було від англійської літньої ночі, що з'явилося з першою солодкою нотою композиції, яку він заграє, а басист з повагою нахилився до нього й відбивав біт [20, с.125].

Тепер розглянемо декілька прикладів з роману «Волоцюги дгарми»:

Japhy Ryder was a kid from eastern Oregon brought up in a log cabin deep in the woods with his father and mother and sister, from the beginning a woods boy, an axman, farmer, interested in animals and Indian lore so that when he finally got to college by hook or crook he was already well equipped for his early studies in anthropology and later in Indian myth and in the actual texts of Indian mythology [21, с.7].

Джефі Райдер народився у Східному Орегоні, де жив у дерев'яній хаті серед лісу разом із батьком, матір'ю та сестрою, він із дитинства був лісовим хлопцем, дроворубом, фермером, цікавився тваринами та індіанськими вченнями, а тому, правдами й неправдами потрапивши до коледжу, він уже був цілком готовий до вивчення антропології, а потім індіанської міфології та міфологічних текстів [22, с.16].

I first saw him walking down the street in San Francisco the following week (after hitchhiking the rest of the way from Santa Barbara in one long zipping ride given me, as though anybody'll believe this, by a beautiful darling young blonde in a snow-white strapless bathing suit and barefooted with a gold bracelet on her ankle, driving a next-year's cinnamon-red Lincoln Mercury... [21, с.7].

Після того як подолав решту шляху від Санта-Барбари стопом, одним махом, можна сказати, галопом, бо ж мене підкинула – якщо хтось у це, звісно, повірить – мила, вродлива юна білявка, в білосніжному купальнику без бретельок, босонога, із золотим браслетом на кісточці, яка сиділа за кермом новісінького світло-коричневого «лінкольна-мерк'юрі»... [22, с.17].

He wore a little goatee, strangely Oriental-looking with his somewhat slanted green eyes, but he didn't look like a Bohemian at all, and was far from being a Bohemian (a hanger-onner around the arts). He was wiry, suntanned, vigorous, open, all howdies and glad talk and even yelling hello to bums on the street and when asked a question answered right off the bat from the top or bottom of his mind I don't know which and always in a sprightly sparkling way [21, с.7].

Джефі носив цупину борідку й через дещо розкосі зелені очі мав на диво східний вираз обличчя, утім, він геть не скидався на богемного чувака, та й взагалі був далеким від богемі (цієї наволочі, що ошивається біля митців). Жилавий, засмаглий, енергійний, відкритий, привітний, охочий до розмови, він вітався навіть із вуличними волоцюгами й на будь-яке запитання відповідав з ходу, щоправда, не знаю, чи перше, що спадало на думку, але завжди хутко і в яблучко [22, с.17].

I forgot to mention that the day the rock artist had called on him in the late afternoon, a girl had come right after, a blonde in rubber boots and a Tibetan coat with wooden buttons, and in the general talk she'd inquired about our plan to climb Mount Matterhorn [21, с.17].

Я забув розповісти, що того дня, коли під вечір до нього приходив знавець каменів, одразу ж після нього завітала дівчина, білявка в гумових черевиках і тибетському пальті з дерев'яними гудзиками, посеред розмови вона поцікавилася нашими планами сходження на гору Маттергорн [22, с.38].

I put on my new flannel shirt and new socks and underwear and my jeans and packed the rucksack tight and slung it on and went to San Francisco that night just to get the feel of walking around the city night with it on my back [21, с.55].

Я одягнув нову фланелеву сорочку, шкарпетки й білизну, вліз у джинси, добре втрамбував рюкзак, закинув його на плечі й того ж вечора вирушив до Сан-Франциско, просто щоб відчутти, як це – ходити нічним містом з рюкзаком [22, с.132].

A Min V Bill couple left me off at a grocery store in Sauk and there I got my final ride from a mad drunk fastswerving dark lorig-sideburned guitar-playing Skagit Valley

wrangler who came to a dusty flying stop at the Marblemount Ranger Station and had me home [21, с.109].

Пара схожа на Мін і Білла, висадила мене біля продуктово крамнички в Сок, і вже там я застопив останню машин за кермом якої сидів божевільний бухий забіяка-гітарис із довгими чорнявими баками з долини Скеджит, який не пригальмовував на поворотах аж до різкої курної зупинки біля лісництва Марблмаунт, і от я потрапив додому [22, с.269].

Japhy was the best lookout we ever had and by God he was the best trailworker I ever seen. Just eager and anxious to go climbin around and so durn cheerful, I ain't never seen a better kid. And he wasn't afraid of nobody, he'd just come right out with it [21, с.109].

Джефі був у нас найкращим наглядачем за всі часи і, Богом клянусь, кращих розчисників я не бачив. Енергійний, спраглий до горосходжування й такий життєрадісний, ніколи не зустрів кращого хлопця. До того ж він нікого не боявся, завжди говорив напругу [22, с.270].

Burnie was about sixty-five and really spoke very paternally about Japhy [21, с.109].

Берні було близько шістдесяти п'яти, і він говорив про Джефрі дуже по-батьківськи [22, с.270].

Отже, опис допомагає детально описати зовнішній вигляд, поведінку чи емоції персонажів. В цілому, описи допомагають автору передати інформацію та створити в читача уяву про те, що відбувається в романі та створити глибокий духовний світ, переживання та захоплення героїв, які можуть зацікавити та привернути увагу читачів [62].

3.1.3. Метафори

Тепер дослідимо **метафори**, які використовуються для того, щоб передати складні, абстрактні ідеї та поняття в більш доступній і зрозумілій для читача формі, що допомагають зрозуміти глибше значення та підтекст роману, що іноді буває важко виразити прямою мовою [63].

Далі розглянемо приклади метафор у романі «На дорозі». Ось декілька прикладів:

*I wasn't on the flatboard before **the truck roared off**; I lurched, a rider grabbed me, and I sat down [19, с.17].*

*Я не встиг схопитись за задній борт, як **вантажівка рвонула** далі; я зігнувся, мене підхопив один із хлопців, і я сів [20, с.26].*

*Dean and I are embarked on a tremendous season together. We're trying to **communicate with absolute honesty and absolute completeness** everything on our minds. We've **had to take benzedrine** [19, с.28].*

*Ми з Діном розпочали чудовий сезон. Ми намагаємось **спілкуватися** з абсолютною **чесністю і абсолютною завершеністю** про все, що в нас у голові. Довелось **підсісти на бензедрин** [20, с.43].*

*A gray **shroud fell over the city**. The **mountains, the magnificent Rockies** that you can see to the west from any part of town, were "**papier-mâché**." [19, с.30].*

*Сіра **ковдра** накрила місто. **Гори, фантастичні Скелясті гори**, які видно на захід з будь-якої точки міста, **були зроблені з «пап'є-маше»** [20, с.49].*

*Major himself was there, **turning on his big social smile** to everybody and oohing and aah-ing most sincerely over everything [19, с.33].*

*Мейджор був там власною персоною; ніп для всіх **натягував** свою велику світську **усмішку** та щиро охав і ахав від усього [20, с.53].*

*My **moments in Denver were coming to an end**, I could feel it when I walked her home, on the way back I stretched out on the grass of an old church with a bunch of hobos, and their talk mademe want to get back on that road [19, с.36].*

*Мій **час** у Денвері **добігав кінця**, я це відчув, коли йшов додому, дорогою назад я розлігся на газоні біля старої церкви з якимись босяками, і їхні розмови змусили мене захотіти повернутися на дорогу [20, с.58].*

*And before me was the great raw bulge and bulk of my American continent; somewhere far across, gloomy, crazy New York was **throwing up its cloud of dust and brown steam** [19, с.48].*

Переді мною був величний сирий шмат мого американського континенту; десь далеко похмурий божевільний **Нью-Йорк** викидав угору хмари пилу й **коричневої пари** [20, с.79].

*All the magic **names** of the valley **unrolled** – Manteca, Madera, all the rest* [19, с.49].

Перед моїми очима **проносились** магічні **назви** – Мантека, Мадера та інші [20, с.80].

*A **pain stabbed my heart**, as it did every time I saw a girl I loved who was going the opposite direction in this too-big world* [19, с.49].

Гострий біль кольнув мене в серце, як завжди, коли я зустрічав дівчину, яку кохав, а та їхала у протилежний бік в цьому занадто великому світі [20, с.81].

*Great **families** off jalopies from the hinterlands **stood around** the sidewalk gaping for sight of some movie star, and the movie star never showed up. When a **limousine passed** they rushed eagerly to the curb and ducked to look* [19, с.52].

Великі **сім'ї** з глибин країни **вилазили** зі своїх колимаг і стояли на тротуарах в очікуванні якоїсь кінозірки, а кінозірки ніяк не з'являлися. Коли **пролітав лімузин**, вони із захопленням вибігли на дорогу й нахилились, щоб краще роздивитися [20, с.87].

*At dawn my **bus was zooming** across the Arizona desert - Indio, Ely the Salome (where she danced); the great **dry stretches leading to Mexican mountains** in the south* [19, с.61].

На світанку мій **автобус** **проносився** пустелею Арізони – Індіо, Блайт, Салома (де вона танцювала); безкінечні **сухі простори** **тяглись до мексиканських гір** на півдні [20, с.103].

*The **snow whirled** outside. A big party was on hand in New York; we were all going. Dean packed his broken trunk, put it in the car, and we all took off for the big night. My aunt was **happy with the thought** that my brother would be visiting her the following week; she sat with her paper and waited for the midnight New Year's Eve broadcast from Times Square* [19, с.73].

Надворі **кружляв сніг**. У Нью-Йорку мала відбутися величезна вечірка; ми всі туди пішли. Дін спакував свою поламану валізку, поклав її в машину, і ми вирушили вперед назустріч грандіозній ночі. Мою тітку **зріла думка про те, що наступного тижня її мав навідати мій брат**; вона сиділа з газетою й чекала на трансляцію Нового Року із Таймс-скверу [20, с.121].

*Just about that time a strange **thing began to haunt me**. It was this: I had forgotten something. There was a **decision** that I was about to make before Dean showed up, and now it was **driven clear out of my mind** but still **hung on the tip of my mind's tongue*** [19, с.73].

Саме тоді, мене **почала переслідувати одна думка**. Ось що воно було – я щось забув. Я збирався прийняти якесь **рішення** перед приїздом Діна, і тепер воно цілковито **вилетіло з моєї голови**, але все одно **крутилось на кінчику язика** [20, с.122].

Faint **daybreak illuminated** green shoots by the side of the road. I took a deep breath; a **locomotive howled** across-the darkness, Mobilebound [19, с.82].

Ніжний **світанок освітлював** зелені паростки біля дороги. Я глибоко вдихнув; у темряві **просвистів поїзд**, напрямком на Мобайл [20, с.137].

*Beyond some trees, across the sand, a great neon **signs** of a roadhouse **glowed red*** [19, с.97].

За деревами, через піски, червоним світлом **горіла** велика неонова **вивіска** придорожного трактуру [20, с.164].

Тепер розглянемо декілька прикладів з роману «Волоцюги дгарми»:

*But the train got started, the **wind grew cold and foggy again**, and we spent the following hour and a half doing everything in our power and will power not to freeze and chatter-teeth too much* [21, с.5].

Але поїзд рушив, знову **подув холодний вітер**, навис туман, і наступні півтори години ми робили все можливе, аби не замерзнути й не надто стукотіти зубами [22, с.12].

*But the little bum had more patience than I had and just lay there most of the time **chewing his cud** in forlorn bitter-lipped thought* [21, с.5].

Волоцюга виявився терплячішим, аніж я, більшість часу просто лежав та сушив собі голову в гіркій задумі [22, с.13].

A beautiful morning – red pristine shafts of sunlight coming in over the hill and slanting down into the cold trees like cathedral light, and the mists rising to meet the sun, and all the way around the giant secret roar of tumbling creeks probably with films of ice in the pools [21, с.27].

То був прекрасний ранок: червоні первозданні промені сонця з'являлися з-за пагорба й ковзали холодними деревами, мов світло в соборі, серпанок здіймався назустріч сонцю, і все це на тлі загадкового гуркотіння невагомних струмків, можливо, навіть із вкритими плівкою криги затонами [22, с.64-65].

I could see snowcapped mountains glittering in the distance [21, с.27].

Я бачив, як у даліні виблискували засніжені гори [22, с.66].

We got in the car, went back down the highway a few hundred yards, and turned south toward the glittering trackless snows high in the blue air [21, с.29].

Ми сіли в машину, повернулися трасою на кілька сотень ярдів назад і звернули на південь у напрямку блискучих незайманих снігів, що височіли на тлі блакитного неба [22, с.69].

Then also as we went on climbing we began getting more casual and making funnier sillier talk and pretty soon we got to a bend in the trail where it was suddenly gladly and dark with shade and a tremendous cataracting stream was bashing and frothing over scummy rocks and tumbling on down, and over the stream was a perfect bridge formed by a fallen snag, we got on it and lay belly-down and dunked our heads down, hair wet, and drank deep as the water splashed in our faces, like sticking your head by the jet of a dam [21, с.32].

Здираючись вище, ми розслаблялися дедалі більше, травили кумедну маячню і невдовзі дісталися до повороту, за яким виявилась таловина, тут було темно й тінисто, величезний водоспад розбивався об пінне каміння, а над потоком висів бездоганний місток, утворений впалим корчем; ми залізли на нього, вляглися на животі, нахилили голови, змочили волосся й зробили кілька великих ковтків, поки

вода плюскала нам в обличчя, це було так, ніби ми підставили голови під злив дамби [22, с.76].

*I'm going to teach this prayer to the monks I meet in Japan. There's nothing wrong with you Ray, your only trouble is you never learned to get out to spots like this, you've **let the world drown you in its horseshit** and you've been vexed...though as I say comparisons are odious, but what we're sayin now is true [21, с.36].*

*Я навчу цій молитві ченців у Японії. Рею, з тобою, насправді, все добре, єдина твоя проблема в тому, що ти не привчив себе тікати до таких місць, як це, ти **дозволив світу втопити себе в лайні** і тому роздратований... хоча, як я вже казав, порівняння завжди осоружні, але те, що ми кажемо зараз – істинне [22, с.86].*

*We got in the car and drove back to San Francisco drinking and laughing and telling long stories and Morley really drove beautifully that night and wheeled us silently through the graying dawn streets of Berkeley as Japhy and I **slept dead to the world** in the seats [21, с.47].*

*Сівши в машину, ми помчали назад до Сан-Франциско, пили, сміялися, розповідали один одному довгі історії, тієї ночі Морлі справді кльово кермував, і доки ми з Джефі **спали без задніх ніг**, а надворі почало сіріти, він мовчки провіз нас світанковими вуличками Берклі [22, с.114].*

*I was all outfitted for the Apocalypse indeed, no joke about that; if an atom bomb should have hit San Francisco that night all I'd have to do is **hike on out of there**, if possible, and with my dried foods all packed tight and my bedroom and kitchen on my head, no trouble in the world [21, с.53].*

*Я й справді був цілком готовий до Апокаліпсиса, жодних жартів; якби тієї ночі на Сан-Франциско впала атомна бомба, мені лишалось б просто **піти світ за очі**, якщо це було б можливо, а з купою сухпайку і спальнею та кухнею за плечима я не боявся нічого на світі [22, с.130].*

*Whole **Buddha-fields in every direction** for each one of us, and **Rosie was a flower we let wither** [21, с.58].*

*Великі **поля Будди простягаються** в усіх напрямках для кожного з нас, а **Розі була квіткою, якій ми дозволили зів'яти** [22, с.139].*

*Tonight, " I thought, "I sleep tight and long and **pray under the stars for the Lord to bring me to Buddhahood** after my Buddhawork is done, amen." And as it was **Christmas**, I added "Lord bless you all and merry tender Christmas on all your rooftops and I hope **angels squat there** the night of the big rich real Star, amen" [21, с.61].*

*«Сьогодні, подумав я, спатиму міцно й довго і **молитимуся під зірками**, аби **Господь дарував мені буття Будди**, щойно мій буддійський труд буде завершено, амінь». А оскільки **наближалось Різдво**, додав: «Благослови, Господи, всіх їх, і нехай чудове й щасливе Різдво настане над усіма дахами, сподіваюсь, **янголи сидітимуть на них** у ніч великої, щедрої, справжньої зорі, амінь» [22, с.149].*

*But no ride, and **dawn coming**, so I slept in a four-dollar room in a hotel and showered and rested well [21, с.74].*

*Однак ніхто мене не підбирав, а **світанок був уже на носі**, тому за чотири долари я заночував у готелі, сховався у душ і добре відпочив [22, с.184].*

It followed a long cypress row that had been planted by the old man who had died on the hill a few years ago [21, с.80].

***Стежка проходила повз довгий ряд кипарисів**, посаджених старим, який помер на пагорбці кілька років тому [22, с.198].*

*Suddenly came the **drenching fall rains**, all-night rain, millions of acres of Bo-trees being washed and washed, and in my attic millennial rats wisely sleeping. Morning, the definite feel of **autumn coming**, the end of my job coming, wild windy cloud-crazed days now, a definite golden look in the high noon haze [21, с.117].*

*Враз осінній **дощ полив** мов з відра, всенощний дощ, він омивав мільйони акрів, де росли дерева Бо, а на моєму горіщі мудро спали тисячолітні щури. Ранок, виразне відчуття **приходу осені**, моя служба добігає кінця, тепер усі дні вар'ятські, вітряні, химерно- хмарні, ясне золото в полуденній поволоці [22, с.291].*

Таким чином, дійшли висновку, що метафори можуть дозволити автору передати складні емоції та почуття героїв, перетворити звичні речі в щось більш цікаве і незвичайне, що може зацікавити читачів.

3.1.4. Символіка

Відомо, що символ – багатозначний алегоричний образ, заснований на схожості або спільності предметів і явищ життя. Завдяки символам може бути виражена система відповідностей між різними сторонами дійсності (світом природи і життям людини, суспільством і особистістю, реальним і ірреальним, земним і небесним, зовнішнім і внутрішнім) [76].

Символісти у своїх дослідженнях дійшли висновку, що потрібно звертатись насамперед не до розуму, а до почуттів, до емоцій, до інтуїції, вони хотіли проникнути в сферу підсвідомого, досягнути таємниці світобудови. Для символістів інтуїція та підсвідомість були важливіші ніж розум і логіка [77].

Далі розглянемо приклади символіки у романі «На дорозі». Вона дозволяє авторам передавати складні концепції та ідеї через символи, які можуть мати багато різних значень та інтерпретацій [55]. Ось декілька прикладів:

- **Дорога** постає центральним символом твору та відображає людські пошуки життя та подорожі головного героя Села Парадайза. Також вона символізує свободу, незалежність та безпечність від рутини та відповідальності [82].

- **Машина** – символ свободи та постійних пригод. Для головного героя Села Парадайза машина стає засобом відходу від рутини та звичного однотипного життя.

- **Алкоголь та наркотики** постають символами свободи та втечі від реальності, однак у той же час можуть стати пасткою та повністю занепасти життя. В романі наркотики та алкоголь зображені як спосіб відходу від нормального життя, але також можуть призвести до втрати контролю та здоров'я.

- **Прапор** – символ націоналізму та патріотизму, який представляє ідеали США, про які мріють головні герої.

- **Вільний стиль життя** – символ незалежності та свободи вибору, що відображає дух бунтарства та відмову від традиційних норм та цінностей. Проте він також постає символом безвідповідальності та простодушності.

- **Джаз** відображає творчість та емоційність, символізує свободу вибору та життя, представляє культурну ідентичність, яка так подобається головним героям.

Тепер розглянемо декілька прикладів з роману «Волоцюги дгарми»:

- **Вино** – це символ свободи, життєвої повноти та істинності життя [78].

Цей напій також асоціюється з відпочинком, релаксацією та втечею головного героя від повсякденних проблем; тобто його моменти екстазу, розслаблення та задоволення.

- **Потяг** – символізує прагнення до чого-небудь, сильну внутрішню потребу робити щось, бути десь [79]. У нашому романі потяг є символом та величезним бажанням героя втечі від реальності або від проблем, що чекають героя в реальному світі. Це також спроба його втекти від рутини, труднощів або психологічних турбот. Також він символізує важливий етап в житті персонажа, його зміну або відкриття нових горизонтів.

- **Дорога** постає також центральним символом твору та відображає людські пошуки життя та подорожі героїв. Також вона символізує свободу, незалежність та безпечність від рутини та відповідальності.

- **Місяць** – уособлює різні етапи людського життя. Молодик символізує народження, зростаючий місяць – перехід до дорослого життя. Повний місяць символізує розквіт життя, після чого ми стикаємося зі спадом до смерті [80]. Місяць у нашому романі асоціюється з почуттям таємничості, піднесення та дитячою радістю після сходження головного героя з гори.

- **Стежка** – символізує напрямок, шлях розвитку, діяльності когось чи чогось [81].

У нашому романі це символізує подорож, яка є фізичною, емоційною й духовною; відображає шлях героя до його внутрішнього самовдосконалення через різні випробування та пригоди. Також це символ пошуку істини, щастя, ідентичності та відповідей на життєві запитання, що турбують героя.

- **Пустеля** постає так званим місцем народження віри у щось краще [83]. Головний герой роману асоціює пустелю зі своїми життєвими випробуваннями та труднощами, а також із невизначеними перспективами.

- **Музика** – загальновідомо, що вона викликає у будь-якої людини емоції: посмішку, сльози, хвилювання, розпач, душевне підне. Розвиток емоційного стану є

надзвичайно важливим для кожної людини. Також вона вчить концентруватися, зосереджуватися на конкретній думці чи події, абстрагуватися від усього зайвого [84].

Лікарі навіть виділяють музикотерапію, як особливий тип лікування людини. Вона може очистити наш розум, викликати радість, спокій, легкість, роздратування, нудьгу... [85].

Щодо нашого роману, то музика для головного героя стала таким собі важелем символу і почуття духовності (привернула героя до релігії будизму), зв'язку із вищим світом та пошуку сенсу життя.

- **Гора** – символ чогось важкого, нездоланного, а також символ піднесення [86].

У романі гора Маттергорн виступила символом високих ідеалів, цілей та мрій, які герой прагнув досягти. Саме підняття на гору стало тим важливим досягненням та тим місцем, де герой зміг знайти з'єднання з природою та відновив свою душевну гармонію.

Ці символи допомагають передати основні теми роману, такі як свобода, невизначеність, мандри та пригоди, вони роблять роман популярним твором.

Отже, символіка дозволяє читачам зрозуміти всю глибину, яку автор намагається передати, а також відкриває шляхи до різних інтерпретацій та допомагає читачам зрозуміти глибинний зміст твору [64].

3.1.5. Епітети

Епітет – це образне, художнє визначення. Його завданням є створення яскравого образу будь-якої речі, події, стану... [87]. Часто епітетами стають прикметники, а також прислівники, числівники та іменники. Епітет, як правило, стоїть перед основним словом чи виразом, який надає стійке поняття новому смислового та емоційному відтінку [88].

Далі розглянемо приклади епітетів у романі «На дорозі»:

*So, leaving my big half-manuscript sitting on top of my desk, and folding back my comfortable home sheets for the last time one morning, I left with my **canvas bag***

*in which a few **fundamental things** were packed and took off for the Pacific Ocean with the fifty dollars in my pocket [19, с.9].*

*Врешті, залишивши на столі частину свого рукопису та одного ранку востаннє склавши білизну до шафи, я вийшов з дому з **полотняною сумкою**, в яку напхав усі **важливі речі**, й вирушив до Тихого океану з півсотнею доларів у кишені [20, с.13].*

*In Davenport all the men were driving home from work, wearing **railroad hats**, baseball hats, **all kinds of hats**, just like **after work in any town anywhere** [19, с.11].*

*У Давенпорті чоловіки їхали з роботи додому, на них були **залізничні кепки**, бейсбольні шапки, **різноманітні капелюхи**, і так само було у кожному містечку у **післяробочу пору** [20, с.17].*

*I was just about giving up and planning to sit over coffee when a **fairly new car** stopped, driven by a **young guy** [19, с.15].*

*Я вже майже здався і сів за чашкою кави, аж раптом зупинилась досить **новенька машина**, а за кермом був **молодий хлопець** [20, с.25].*

*Big crowds of businessmen, **fat businessmen** in boots and **ten-gallon hats**, with their **hefty wives** in cowgirl attire, bustled and whooped on the wooden side walks of old Cheyenne; farther down were the long stringy boulevard lights of new downtown Cheyenne, but the celebration was focusing on Oldtown [19, с.21].*

*Отари **товстих бізнесменів** у чоботах і **десятигалонних капелюхах** прогулювались зі своїми **гладкими дружинами**, вирядженими, як ковбойки; вони метушились і раділи на тротуарах старого Шаєна; далі було видно смужки бульварних ліхтарів у центрі нового Шаєна, проте святкування точилося у Старому місті [20, с.34].*

*The whole **universe was crazy and cockeyed and extremely strange** [19, с.30].*

*Увесь **всесвіт був божевільний, кривоокий і надзвичайно дивний** [20, с.49].*

*"I didn't mean that at all, but we'll let Sal have his own mind, and in fact, don't you think, Carlo, there's a kind of a dignity in the way he's sitting there and digging us, **crazy cat** came all the way across the country - **old Sal won't tell, old Sal won't tell.**" [19, с.31].*

– Я зовсім не це мав на увазі, але ми дамо Селу право на власну думку, і між іншим, чи не здається тобі, Карло, що є певна гідність у тому, як він там собі сидить і оцінює нас, **божевільний сучий син**, приїхав аж сюди через усю країну – **старий Сел не скаже, старий Сел не скаже** [20, с.50].

*Carlo was going out of his mind from the confusion of jam on the floor, pants, dresses thrown around, cigarette butts, dirty dishes, open books - it was a **great forum** we werehaving* [19, с.78].

Карло дурів від безладу на підлозі – **розкидані штани і сукні, бички від сигарет, брудний посуд, розгорнуті книжки** – у нас був справді **фантастичний форум** [20, с.130].

*In the middle of the night we overtopped the lights of Palm Springs from a **mountain road**. At dawn, in **snowy passes**, we labored toward the town of Mojave, which was the entryway to the **great Tehachapi Pass**. The Okie woke up and told **funny stories**; **sweet little Alfred** sat smiling* [19, с.98].

Посеред ночі ми проїхали **гірською дорогою** над вогнями Палм-Спрінгс. На світанку **засніженими перевалами**, ми просувались у бік містечка Мохейва, яке було дверима до **великого перевалу Техачані**. Сезонник прокинувся і розповідав **смішні історії**; **милий маленький Альфред** сидів, усміхаючись [20, с.165].

*It seemed like a matter of minutes when we began rolling in the foothills before Oakland and suddenly reached a height and saw **stretched out** ahead of us the **fabulous white city of San Francisco** on her eleven mystic hills with the **blue Pacific** and its advancing wall of potato-patch fog beyond, and smoke and goldenness in the late **afternoon of time*** [19, с.99].

Здавалося, не минуло й кількох хвилин, як ми вже їхали біля підніжжя Окленду, аж раптом побачили перед собою **розпростерте чудесне біле місто Сан-Франциско**, на одинадцяти містичних пагорбах, із **синім Тихим океаном**, стіною туману в далечі, та димом і позолотою **пообідньої пори** [20, с.167].

*And oh, that **pan-fried chow mein** flavored air that blew into my room from Chinatown, vying with the spaghetti sauces of North Beach, the **soft-shell crab** of Fisherman's Wharf, the ribs of Fillmore turning on spits! Throw in the Market Street*

chili beans, redhot, and french-fried potatoes of the Embarcadero wino night, and steamed clams from Sausalito across the bay, and that's my ah-dream of San Francisco [19, с.101].

І те насичене смаженим чоу-мейном повітря, яке завівало в мою кімнату з китайського кварталу, перемішуючись із соусами спагеті з Норт-біча, з м'якопанцерним крабом Рибальської затоки, ні, ще краще, з реберцями Філмора, які крутяться на рожні! Докиньте ще квасолю чилі з Маркетстріт, гостру смажену картоплю з запійної ночі Ембаркадеро, і парових гребінців із Сосаліто через затоку – і все це мій сон про Сан-Франциско [20, с.171].

Тепер розглянемо декілька прикладів епітетів з роману «Волоцюга дгарми»:

*Somewhere near Camarillo where Charlie Parker'd been mad and relaxed back to normal health, a **thin old little bum** climbed into my gondola as we headed into a siding to give a train right of way and looked surprised to see me there. He established himself at **the other end of the gondola** and lay down, facing me, with his head on his own miserably small pack and said nothing [21, с.4].*

*Поблизу Камарільйо, де Чарлі Паркер поїхав дахом, та згодом вернувся до тями, доки наш поїзд з'їжджав на запасну, пропускаючи інший, до мого вагона заліз **щуплий старий волоцюга** і, схоже, здивувався, побачивши там мене. Він мовчки влігся навпроти, у **протилежному кінці вагона**, підклавши під голову свою вбогу торбу [22, с.9].*

*Both the little bum and I, after **unsuccessful attempts** to huddle on the **cold steel in wraparounds**, got up and paced back and forth and jumped and flapped arms at each our end of the gon [21, с.4].*

*Після **невдалих спроб** зігрітися, закутавшись у шмаття й згорнувшись калачиком на **холодній сталевій підлозі**, ми з волоцюгою підвелися й узялися швендяти туди-сюди, підстрибуючи й вимахуючи руками, кожен у своєму кінці вагона [22, с.10].*

*I first saw him walking down the street in San Francisco the following week (after hitchhiking the rest of the way from Santa Barbara in one long zipping ride given me, as though anybody'll believe this, by a **beautiful darling young blonde in a snow-white***

strapless bathing suit and barefooted with a gold bracelet on her ankle, driving a next-year's cinnamon-red Lincoln Mercury... [21, с.7].

Після того як подолав решту шляху від Санта-Барбари стопом, одним махом, можна сказати, галопом, бо ж мене підкинула – якщо хтось у це, звісно, повірить – мила, вродлива юна білявка, в білосніжному купальнику без бретельок, босонога, із золотим браслетом на кісточці, яка сиділа за кермом новісінького світло-коричневого «лінкольна-мерк'юрі»... [22, с.17].

A beautiful morning – red pristine shafts of sunlight coming in over the hill and slanting down into the cold trees like cathedral light, and the mists rising to meet the sun, and all the way around the giant secret roar of tumbling creeks probably with films of ice in the pools [21, с.27].

То був прекрасний ранок: червоні первозданні промені сонця з'являлися з-за пагорба й ковзали холодними деревами, мов світло в соборі, серпанок здіймався назустріч сонцю, і все це на тлі загадкового гуркотіння негатовних струмків, можливо, навіть із вкритими плівкою криги затонами [22, с.64-65].

We parked the car and got all our gear out and arranged it in the warm sun [21, с.29].

Ми запаркувалися, дістали всю нашу спорягу й розклали її під теплими променями сонця [22, с.69].

Long afternoons just sitting in the straw until I was tired of "thinking nothing" and just going to sleep and having little flash dreams like the strange one I had once of being up in some kind of gray ghostly attic hauling up suitcases of gray meat my mother is handing up and I'm petulantly complaining: "I won't come down again!" (to do this work of the world) [21, с. 70].

Довгими днями я тільки те й робив, що сидів на солом'яній циновці, доки не втомлювався «ні про що не думати», а тоді просто засинав і бачив короткі сни-спалахи, як той, у якому я витягував на якесь сіре примарне горище валізи із сірим м'ясом, що їх подавала мені мати, і роздратовано скаржився: Я більше не спускаюсь! (до мирської праці) [22, с. 173].

Meanwhile Japhy was waiting for me in his **nice little shack** in Corte Madera California. He was settled in Sean Monahan's hermitage, a **wooden cabin built** behind a cypress windrow on a **steep little grassy hill** also covered with eucalyptus and pine, behind Sean's main house. The shack had been built by an old man to die in, years ago. It was well built [21, с. 74].

Тим часом Джефі чекав на мене у **гарній хатинці** в Корте-Мадера, що в Каліфорнії. Віє знайшов прихисток у Шона Монагана, в **дерев'яній хатині** за посадкою кипарисів на **крутому, порослому травою пагорбі**, де росли евкаліпти та сосни, за будинком Шона [22, с. 182].

"Is there a certain and definite teaching to be given to all **living creatures**?" was the question probably asked to **beetle-browed snowy Dipankara**, and his answer was the **roaring silence of the diamond** [21, с. 76].

«Чи існує конкретне вчення, придатне для всіх **живих істот**?» – вочевидь, запитували **насупленого засніженого Діпанкару**, і його відповіддю був шум **діамантової тиші** [22, с. 190].

It was going to be the **biggest party** of all time, spilling out of Sean's hi-fi living room right out into the bonfire yard and up the hill and even over it [21, с. 91].

Це мала бути **найбільша вечірка** всіх часів і народів, від програвача в Шоновій вітальні вона мала плавно перетекти на подвір'я, до багаття, піднятися до рівня пагорба і навіть виплеснутися за край [22, с. 222].

One night I was sitting meditating when I heard a **loud crack** to my right and I looked and it was a deer, coming to revisit the **ancient deer park** and munch awhile in the **dry foliage** [21, с. 92].

Одного вечора я сидів, медитував, аж раптом почув **гучний тріск** праворуч від себе, поглянув туди і побачив оленя, який прийшов навідатися до **стародавнього заповідника** й пожувати **сухого листя** [22, с. 226].

Then I suddenly had **the most tremendous feeling** of the pitifulness of **human beings**, whatever they were, their faces, **pained mouths**, personalities, attempts to be gay, **little petulances**, feelings of loss, their **dull and empty witticisms** so soon forgotten: Ah, for what? [21, с. 97].

*Аж раптом мене охопило відчуття **страшенного жалю** до всіх людських істот, хай де вони були, до їхніх облич, **скривлених від болю ротів**, особистостей, намагань **бути веселими**, **маленькі капризи**, відчуття втрат, **нудні й безглузді домени**, які так швидко забуваються: Але заради чого? [22, с. 240].*

*At noon we started for the beach. It was a **tremendously grinding trip**. We climbed way up high on meadows, where again we could see **San Francisco far away**, then dipped down into a **steep trail** that seemed to fall directly down to sea level; you had sometimes to run down the trail or slide on your back, one [21, с. 103].*

*Опівдні ми вирушили на пляж. **Дорога** видалася **страшенно виснажливою**. Ми піднялися високо до лук, звідки знову побачили **далекий Сан-Франциско**, а тоді почали спускатися **крутою стежкою**, яка, здавалося, спадала просто до рівня моря; іноді доводилося **бігти** або **з'їжджати на спині** [22, с. 252].*

Отже, епітети перекладачі використали в романах для збагачення мовлення та передачі певної атмосфери, настрою чи ідеї. Епітет – це прикметник або прикметникове словосполучення, яке додається до іменника для підсилення чи зміни його значення [65]. Застосування цих словесних образів також дозволило авторам створювати метафори та інші фігури мови, що допомагають покращити враження від прочитаного та підвищують експресивність тексту.

3.1.6. Порівняння

Порівняння – це художній засіб, який в літературних творах використовується для підвищення виразності і образності описів. Він ґрунтується на порівнюванні описуваних предметів чи явищ з іншими [89].

Важливо розуміти, що поняття порівняння у літературному використовується для відображення явищ, що збігаються, для надання їм літературної мови та особливого колориту [90].

Далі розглянемо приклади порівнянь у романі «На дорозі»:

I pictured myself in a Denver bar that night, with all the gang, and in their eyes I would be strange and ragged and like the Prophet who has walked across the land to bring the dark Word, and the only Word I had was "Wow!" [19, с.24].

Я уявив себе вночі у денверському барі, зі всією компанією, і для них я виглядатиму дивним та обшарпаним, немов той пророк, що блукав через усю землю, щоб донести темне Слово, і єдине слово у мене на вустах було «Ого!» [20, с.38].

Major and I were great pals; he thought I was the farthest thing from an arty type. Major liked good wines, just like Hemingway. He reminisced about his recent trip to France [19, с.27].

Ми з Мейджором були добрими товаришами; він думав, що я далекий від артбогеми. Мейджор, як сам Гемінгвей, любив гарне вино. Він згадував свою недавню подорож до Франції [20, с.42].

Suddenly we came down from the mountain and overlooked the great sea-plain of Denver; heat rose as from an oven [19, с.35].

Раптом ми спустилися з гори, і нам відкрилось безкрає море денверських стенів; спека стояла, немов у печі [20, с.57].

I wandered out like a haggard ghost, and there she was, Frisco – long, bleak streets with trolleywires all shrouded in fog and whiteness [19, с.38].

Я вийшов, немов обскубаний привид, і ось переді мною Фріско – довгі непримітні вулиці з трамвайними лініями, захищеними в тумані та білому сьайві [20, с.61].

The old cop went on, sweetly reminiscing about the horrors of Alcatraz. "We used to march 'em like an Army platoon to breakfast. Wasn't one man out of step. Everything went like clockwork" [19, с.42].

Старий коп далі з насолодою згадував жахіття Алькатраза: – Ми їх, як армійський полк, примушували марширувати на сніданок. Жоден не збивався з маршу. Все працювало, як годинник [20, с.68].

*Dean's California - wild, sweaty, important, the land of lonely and exiled and eccentric **lovers come to forgather like birds**, and the land where everybody somehow looked like brokendown, handsome, decadent movie actors [19, с.98].*

*Каліфорнія Діна – дика, спітніла, важлива, земля самотніх та ексцентричних вигнаних **коханців, які злітаються, немов птахи**; це край, де всі були схожі на розбитих, красивих і декадентних кінозірок [20, с.166].*

Тепер розглянемо декілька прикладів з роману «Волоцюги дгарми»:

*A beautiful morning – red pristine shafts of sunlight coming in over the hill and slanting down into the cold trees **like cathedral light**, and the mists rising to meet the sun, and all the way around the giant secret roar of tumbling creeks probably with films of ice in the pools [21, с.27].*

*То був прекрасний ранок: червоні первозданні промені сонця з'являлися з-за пагорба й ковзали холодними деревами, **мов світло в соборі**, серпанок здіймався назустріч сонцю, і все це на тлі загадкового гуркотіння невгамовних струмків, можливо, навіть із вкритими плівкою криги затонами [22, с.64-65].*

*And that roaring creek was a beauty by moonlight, those flashes of flying moon water, that snow white foam, those **black-as-pitch trees**, regular elfin paradises of shadow and moon [21, с. 46].*

*У світлі місяця гуркітливий струмок видавався втіленням краси, ці зблиски на невпинному потоці місячної води, ця білосніжна піна, ці **чорні, як смола, дерева**, справжнісінький тінисто-місячний ельфійський рай [22, с. 111].*

*At some point or other I **woke up like a little child** and was told I was home and staggered out of the car and went across the grass into the cottage and opened my blankets and curled up and slept till late the next afternoon a completely dreamless beautiful sleep [21, с. 47].*

*Вреши-решт я **прокинувся, мов дитя**, і мені сказали: ти вдома, тож я виліз з машини, пройшов по траві до хатини, розстелив ковдри, згорнувся калачиком і чудово, без жодних сновидінь проспав аж до наступного дня [22, с. 114].*

*Meanwhile, at some point, **Morley appeared in the doorway like a ghost** carrying two quarts of yogurt and wanting to know if we wanted some [21, с.54].*

У якийсь момент на порозі, **мов примара, з'явився Морлі** з двома кватрами йогурту й запропонував нам *пригощатись* [22, с.126].

The whole trip had been as swift and enlightening as a dream, and I was back [21, с.79].

Уся **подорож промайнула миттєво, мов сон**, і подарувала мені просвітлення, я повернувся [22, с.195].

*If the **Dharma Bums** ever get lay brothers in America who live normal lives with wives and children and homes, they will be like Sean Monahan* [21, с.80].

Якщо у **волоцюг дгарми** коли-небудь з'являться в Америці брати по вірі, які житимуть нормальним життям і матимуть дружин, дітей та дім, вони будуть такими, **як Шон Монаган** [22, с.196].

Sean in fact was just an old-time patriarch; though he was only twenty-two he wore a full beard like Saint Joseph and in it you could see his pearly white teeth smiling and his young blue eyes twinkling [21, с.80].

Шон був старосвітським патріархом; незважаючи на те, що йому виповнилось лише двадцять два, він носив густу **бороду, як у святого Йосипа**, і коли усміхався, то виблискував перлинно-білими зубами та юними блакитними очима [22, с.197].

And like a patriarch of old Sean was generous, he always insisted on feeding you and if twelve people were in the house he'd lay out a big dinner (a simple dinner but delicious) on a board outside in the yard, and always a big jug of red wine [21, с.80].

І як **стародавній патріарх**, Шон був щедрий, він завжди наполягав на тому, щоб нагодувати тебе, навіть якщо в нього гостювало дванадцятьоро людей, він накривав на дошках посеред подвір'я великий обідній стіл (обід був простий, зате смачний), і завжди десь знаходився великий бутель червоного вина [22, с.198].

Then you'd sit the half-logs up on a block-log and let down with the doublebitted ax, a long beautiful ax, sharp as a razor, and fawar, you had quarter-logs [21, с.85].

Після цього половинки клали на колоду й рубали двобічною сокирою, **гострою, мов бритва, хоп**, і маєш четвєртинки [22, с.209].

*Every weekend was the same mild picnic, a regular classical scene of angels and dolls having a kind **flowery time in the void like the void in the cartoon of the Bulls**, the blossom branch [21, с.85].*

*Щовихідних відбувався той самий ненав'язливий пікнік, справжнісінька тобі класична сцена, янголи й лялечки, які мирно проводять своє **квітуче дозвілля серед порожнечі, схожої на порожнечу з коміксу про Биків**, на квітуче гілля [22, с.215].*

*Then to show off Japhy started a woodfire and said "Here's what we do up in that real country up north," and dumped too much kerosene into the fire but ran away from the stove and waited **like a mischievous little boy and broom!** [21, с.91].*

Потім, щоб повимахуватися, Джефі розпалив піч і сказав:

*– Ось як ми робимо в північних краях, – і як лине туди гасу, а тоді тікає подалі, **мов пустотливий хлопчисько**, чекає, і бру-ум! [22, с.223].*

*Across the evening **valley** the old mule went with his heartbroken "Hee haw" broken like a yodel in the wind: like a **horn blown** by some terribly sad angel: **like a reminder to people** digesting dinners at home that all was not as well as they thought [21, с.92].*

*Десь у вечірній долині пролунав **рев** старого мула: «I-i-a-a», уривчастий, **мов йодль під час вістрягану**, схожий на звук **горна** якогось страшенно сумного янгола, **мовби нагадування людям**, які перетравлюють вечерю у своїх домівках, що все не так добре, як вони собі думають... [22, с.227].*

*I'll do a new long poem called 'Rivers and Mountains Without End' and just write it on and on on a scroll and unfold on and on with new surprises and always what went before **forgotten**, see, **like a river**, or like one of them real long **Chinese silk paintings** that show two little men hiking in an endless landscape of gnarled old trees and mountains so high they merge with the fog in the upper silk void [21, с.99].*

*Я напишу нову велику поему під назвою «Ріки й гори без кінця і краю», я просто писатиму її на сувої і розгортатиму його, відкриваючи нові й нові несподіванки, те, що вже було забуто, **як річку**, або як одну з тих **довжелезних китайських картин на шовку**, де два крихітні чоловіки сунуть серед безкінечних старих сучкуватих дерев, серед гір, настільки високо, що вони розчиняються в тумані шовку вої порожнечі [22, с.242].*

*Suddenly came the **drenching fall rains**, all-night rain, millions of acres of Bo-trees being washed and washed, and in my attic millennial rats wisely sleeping. Morning, the definite feel of autumn coming, the end of my job coming, wild windy cloud-crazed days now, a definite golden look in the high noon haze [21, с.117].*

*Враз осінній **дощ полив мов з відра**, всенощний дощ, він омивав мільйони акрів, де росли дерева Бо, а на моєму горищі мудро спали тисячолітні щури. Ранок, виразне відчуття приходу осені, моя служба добігає кінця, тепер усі дні вар'ятські, вітряні, химерно- хмарні, ясне золото в полуденній поволоці [22, с.291].*

Таким чином, порівняння – це такий літературний прийом, який дозволяє автору порівняти дві різні речі, явища чи надати характеристику, почуття і настрої героям [66]. Вони допомагають змінювати ритм та стиль тексту, роблять його більш різноманітним та динамічним. Отже, порівняння дозволяють автору збагачувати мову роману та робити його більш привабливим для читачів.

3.2. Способи та прийоми відтворення словесних образів у перекладах роману, здійснених Б. Павличко та Г. Беляковим

Переклад романів Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» є доволі складним завданням, адже наявні специфічний стиль написання, використання розмовної мови та автентичні лексичні одиниці.

Для забезпечення адекватності перекладу словесних образів в романі «На дорозі» Б. Павличко та «Волоцюги дгарми» Г. Беляков вдалась до таких перекладацьких прийомів:

Калькування. Калькування – це прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику [67].

Методи калькування полягають у дослівному чи буквальному перекладі – тобто «це прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику» [8, с.286].

Виділяють такі види калькувань:

- Поморфемний переклад іншомовного слова;
- запозичення переносного значення слова;
- фразеологічні кальки – дослівний переклад фразеологізму [91].

При відтворенні словесних образів, використовуючи метод калькування, потрібно не забувати про норми перекладу. Вихідна мова має містити у собі ті ж асоціації, думки, настрої, закладені автором у мові оригіналу.

Спершу розглянемо приклади калькування у романі «На дорозі». Ось декілька прикладів:

Наприклад, ідіома "beat generation" може бути перекладена як «покоління бітників», а не «генерація бітників»,

"On the Road" – так і залишається в перекладі «На дорозі». Розглянемо ще декілька прикладів:

*Not **two miles** out of Denver the speedometer broke because Dean was pushing well over **no miles an hour*** [19, с.131].

*Уже за **дві милі** від Денвера Дін зламав спідометр і гнав більше ніж **сто миль на годину*** [20, с.221].

*My first impression of Dean was of a young Gene Autrytrim, thin-hipped, blue-eyed, with a real **Oklahoma accent** – a side burned hero of **the snowy West*** [19, с.4].

*На перший погляд Дін нагадував молодого Джина Отрі – акуратний, з вузькими стегнами, блакитноокий, зі справжнім **оклахомським акцентом** – такий собі герой **засніженого Заходу** з велетенськими бакенбардами* [20, с.6].

*I decided to spend a buck on beer; we went to an old **saloon in Stuart** and had a few* [19, с.13].

*Я вирішив витратити долар на пиво; ми пішли у старий **стюартський салун** і випили пива* [20, с.20].

Тепер розглянемо приклади калькування у романі «Волоцюги дгарми». Ось декілька прикладів:

*And I dreamed of **home long ago** in New England, my little **kitkats** trying to go a **thousand miles** following me on the road across America, and my mother with a pack on her back, and my father running after the **ephemeral** uncatchable **train**, and I dreamed and woke up to a gray dawn, saw it, sniffed (because I had seen all the horizon shift as if a sceneshifter had hurried to put it back in place and make me believe in its reality), and went back to sleep, turning over [21, с.6].*

*І наснився мені **давній дім** у Новій Англії, і мої **кошенятка**, які вслід за мною опинилися в дорозі, намагаючись подолати **тисячі миль**, перетнути всю Америку, і моя мати з рюкзаком за плечима, і мій тато, який женеться за невловимим, **ефемерним поїздом**, я снів, а тоді прокинувся в сірому світанку, побачив його, понюхав (оскільки вловив мить, коли весь небокрай змінився так, наче монтувальник сцени поспішив повернути його на місце, аби запевнити мене в тому, що він справжній) і заснув знову, перевернувшись на інший бік [22, с.15].*

*"Is there a certain and definite teaching to be given to all living creatures?" was the question probably asked to beetle-browed **snowy Dipankara**, and his answer was the **roaring silence of the diamond** [21, с.76].*

*«Чи існує конкретне вчення, придатне для всіх живих істот?» – вочевидь, запитували насупленого засніженого **Діпанкару**, і його відповіддю був **шум діамантової тиші** [22, с.192].*

"Don't let the blues make you bad," sings Frank Sinatra [21, с.73].

«Не дай суму зробити тебе поганим», – як співає Френк Сінантра [22, с.181].

*It turned out to be an insane day, starting sanely enough in the church of Mary Guadeloupe and a saunter in the Indian Markets and resting on park benches among the gay childlike Mexicans but later the bars and a few too many to **drink**, yelling at old mustachioed Mexican **peons** ... [21, с.76].*

*День видався божевільний, попри те, що почався цілком притомно в церкві Марії Гваделупської, продовжився прогулянкою індіанськими ринками й відпочинком у парку на лавках серед веселих, схожих на дітей мексиканців, але потім були бари, забагато **бухла**, я кричав старим вусатим мексиканським **пеонам** ... [22, с.188].*

*I got him off talking about his troubles to talk about the **Last Things*** [21, с.106].

*Я перевів розмову з його проблем на «**Останні речі**»* [22, с.261].

*«Останні чотири речі» – у християнській есхатології це Смерть, Божий суд, Рай і Пекло.

Отже, калькування – це один із основних прийомів перекладу і не поступається жодному іншому способу у частоті застосування. Калькування також має свої переваги, які є визначальними для перекладача під час прийняття рішення щодо того, до якого шлях перекладу звернутись.

Транслітерація – спосіб передачі тексту, що полягає у заміні літер одного алфавіту літерами іншого алфавіту (мови), водночас кожна буква шаблону відповідає одній літері алфавіту іншого [92]. Як зазначає український лінгвіст Максим Вакуленко, транслітерація – це ніщо інше перезапис літер відповідно до іншого правописного укладу, який регулюється орфографічними нормами даної мови [2, с. 7]. До недоліків використання транслітерації можна віднести втрату значеннєвого аспекту слова для значної частини цільової аудиторії, відповідно будь-які асоціативні зв'язки, а також експресивність, емотивність та оцінне значення зникають [93].

Отже, транслітерація не передає розуміння слова, просто перетворює його в інший формат (тобто українське речення не перекладеться англійською, а лише кириличні символи зміняться на латинські) [94].

Спершу розглянемо приклади транслітерації у романі «На дорозі». Ось декілька прикладів:

"Paradise, get up, the old maestro has come to see you." [19, с. 38].

– *Парадайз, вставай, старий маестро прийшов тебе відвідати* [20, с.62].

Ian MacArthur came in with a huge gang. The New Year's weekend began, and lasted three days and three nights [19, с. 74].

З'явився Іан МакАртур з величезною тусовкою. Почалися вихідні Нового року, які тривали три дні та три ночі [20, с.123].

The parties were enormous; there were at least a hundred people at a basement apartment in the West Nineties [19, с. 74].

Вечірки були грандіозні; було мінімум сто людей у підвальній квартирі на Вест-Найтміз [20, с.123].

Тепер розглянемо приклади транслітерації у романі «Волоцюги дгарми». Ось декілька прикладів:

*Somewhere near **Camarillo** where Charlie Parker'd been mad and relaxed back to normal health, a thin old little bum climbed into my gondola as we headed into a siding to give a train right of way and looked surprised to see me there [21, с.4].*

*Поблизу **Камарільйо**, де Чарлі Паркер поїхав дахом, та згодом вернувся до тями, доки наш поїзд з'їжджав на запасну, пропускаючи інший, до мого вагона заліз щуплий старий волоцюга і, схоже, здивувався, побачивши там мене [22, с.9].*

*He talked not much more than this, didn't amplify on the subject of **Saint Teresa**, and was very modest about his religion and told me little about his personal life [21, с.5].*

*Він говорив небагато, не став розводитися з приводу **Святої Терези**, дуже скромно поведився щодо своїх релігійних переконань і майже нічого не розповідав про власне життя [22, с.11].*

*You know when I was a little kid in **Oregon** I didn't feel that I was an **American** at all ... [21, с.18].*

*Знаєте, коли я був дитиною і жив в **Орегоні**, я взагалі не відчував себе американцем... [22, с.42].*

Отже, транслітерація в романі використовується для передачі імен, прізвищ, вулиць, міст із англійської на українську. Таким чином, завдяки цьому перекладацькому прийому Б. Павличко та Г. Беляєв змогли «оздобити» романи так, що читачі все зрозуміли, навіть не знаючи мову оригіналу, прочитали, зрозуміли та уникнули можливих непорозумінь.

Транскрипція – це формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови, що перекладає, фонетична імітація вихідного слова [95]. Транскрипція при перекладі надає більшої схожості до оригіналу слова та є більш використовуваною. Також вона відтворює звучання іноземного слова, імені, прізвища, назви компанії, географічних назв, газет та журналів тощо. Таким

способом зазвичай перекладаються слова, що не мають еквівалентного слова у мові перекладу [96].

Загальновідомо, що фонетична і графічна структури різних мов відрізняються одна від одної, а сам процес транскрипції мовної одиниці є досить умовною частиною відтворення [97].

У романі «На дорозі» Джека Керуака транскрипція використовується для передачі мовленнєвого стилю та нюансів американського сленгу. Автор використовує транскрипцію для того, щоб передати автентичний діалект та мовленнєві особливості персонажів [68]. Ось декілька прикладів:

*I only went along for the ride, and to see what else Dean was going to do, and finally, also, knowing Dean would go back to Camille in **Frisco**, I wanted to have an affair with Marylou* [19, с. 77].

*Я поїхав лише прогулятися й побачити, що ще витворить Дін, а до того ж, знаючи, що у **Фріско** Дін повернеться до Каміл, я хотів покрутити роман з Мерілу* [20, с. 127].

*We'd never find him on **Times Square** again. We thought maybe by accident Old Dean Moriarty was here too – but he was not* [19, с. 141].

*Ми більше ніколи його не знайдемо на **Таймс-сквер**. Ми думали, можливо, тут випадково був старий Дін Моріарті, але його не було* [20, с.239].

*Great gangs got in the **Hudson** and swerved in the snowy **New York** streets from party to party* [19, с. 74].

*Грандіозний натовп сідав у «**Гадсоні**» і крутився засніженими **ню-йоркськими** вулицями, з вечірки на вечірку* [20, с.123].

Тепер розглянемо приклади транслітерації у романі «Волоцюги дгарми». Ось декілька прикладів:

*I went down to **Market Street** to the **Crystal Palace** market and bought my favorite dry cereal, bulgur, which is a kind of a Bulgarian cracked rough wheat and I'm going to stick pieces of bacon in it, little square chunks, that'll make a fine supper for all three of us, Morley and us* [21, с. 21].

*Я їздив на **Маркет-стріт**, до ринку **Кристал-Пелес**, і купив свою улюблену крупу, булгур, це така болгарська подрібнена тверда пшениця, я додам в неї шматочки бекону, маленькі такі кубики, і забабахаєм класну вечерю на трьох, разом із Морлі [22, с. 49].*

*The black bread was good, it had been baked by Sean Monahan's wife, Sean who had a shack in **Corte Madera** we could all go live in free of rent some day [21, с. 21].*

*Чорний хліб смакував добре, його спекла дружина Шона Монагана, того Шона, який мав хатину в **Корте-Мадера**, куди ми всі могли приїжджати й безкоштовно там жити [22, с. 65].*

***Bridgeport** is a little sleepy town, curiously **New England**-like, on that plain [21, с. 28].*

*На тій рівнині був розташований **Бриджпорт**, маленьке сонне містечко, навдивовижу схоже на містечка **Нової Англії** [22, с. 67].*

*We drove along beautiful **Twin Lakes** and came to the lake lodge, which was a big white frame house inn, Morley went in and deposited five dollars for the use of two blankets for one night [21, с. 29].*

*Ми проїхали вздовж прекрасних озер **Твін-Лейкс** і дісталися до мисливського будиночка, це був великий білий каркасний мотель, Морлі сховався і заплатив п'ять доларів за дві ковдри на одну ніч [22, с. 69].*

Отже, дійшли висновку, що завдяки цьому перекладацькому прийому вдається зберегти автентичну атмосферу роману, не дивлячись на сленг.

Локалізація – це адаптації тексту до місцевого контексту та культури. Однак, локалізація – це не лише відтворення, а повністю адаптована версія оригіналу, яка виглядає максимально природно для будь-якого читача [98].

При відтворенні словесних образів у перекладах романів можемо віднести: власні імена, вигадані слова та вирази, метафори чи одиниці, які мають рівнозначні іншомовні відповідники, переклад яких постає не надто легкою справою [99].

Спершу розглянемо приклади локалізації у романі «На дорозі». Ось декілька прикладів:

- "hipster" – хіпстер, або можна перекласти як «модний»;

- "miles" – милі, але можна перекласти як «метри», адже це більш зрозуміло для українців;

- "the road" – дорога, але можна перекласти як «шлях», «подорож»;

- "blues" – блюз, але можна перекласти як «меланхолійна музика»;

- "rhythm" – ритм, але можна перекласти як «темп», «музичний ритм»;

Тепер розглянемо приклади локалізації у романі «Волоцюги дгарми». Ось декілька прикладів:

- "satori" – саторі, але можна перекласти як «просвітлення»;

- "chilicosms" – чіліокосм, або можна перекласти як «одна тисяча сонячних систем»;

- "samsara" – самсара, або «колообіг народжень і смертей»;

- "miles" – милі, але можна перекласти як «метри»;

- "arroyo" – арройо, але можна перекласти як «пересохла русло»;

Отже, локалізацію перекладачі використовують для того, щоб слова американської культури та історії, відтворити та донести зрозуміло для українських читачів.

3.3. Аналіз своєрідності перекладацького підходу до відтворення словесних образів аналізованих романів у текстах перекладу Б. Павличко та Г. Бєлякова

Ми здійснили аналіз перекладацьких засобів відтворення словесних образів у перекладі роману за авторством Б. Павличко та Г. Бєлякова. Так, матеріалом для здійснення нашого аналізу послугувала велика кількість словесних образів, які були відібрані з роману «На дорозі» та «Волоцюги дгарми».

Можемо побачити, що автор постійно вдавався до використання різноманітних словесних образів, що допомагали йому досягти авторських цілей. Твори автора насичені великою кількістю словесних образів, які сприяли здійсненню бажаного впливу на читача.

Щодо аналізу перекладацьких засобів відтворення словесних образів у перекладі роману за авторством Б. Павличко, бачимо, що одним з головних засобів

відтворення словесних образів у перекладі став відповідний вибір лексичних одиниць та їх семантичних властивостей. Перекладач використала різні техніки для досягнення цієї мети, такі як еквівалентний переклад, переклад з контекстом, локалізації та інші.

Також у романі наявні описовий переклад. Цей переклад передбачає створення детального опису образу, який потрібно передати [100]. Наприклад, якщо в оригінальному тексті описується пейзаж чи характеристика персонажа, Б. Павличко використала описові засоби, щоб передати такі образи максимально точно.

Не варто забувати, про ще один з головних засобів, який використовує перекладач для відтворення словесних образів, – це термінологічний переклад. Це означає, що перекладач ставить у відповідність терміну вихідного тексту еквівалентний термін мови перекладу, що дозволяє точніше передати інформацію і відтворити відповідний образ.

Ще важливими засобами відтворення словесних образів у романі є переклад за допомогою метафор – 23, епітетів – 25, кольористики – 9, порівнянь – 9 та символіки – 6 [Додаток Г]. Це означає, що перекладач використала ці засоби, щоб влучно передати всі образи, які були створені автором оригінального тексту. Вони дозволили передати не тільки образ, але й відчуття, бачення, переживання та емоції, які автор хотів передати читачу.

Отже, як перекладачу, Б. Павличко вдалось зберегти як стиль оригіналу, так і мовні особливості. Однією з головних особливостей творчості цього перекладача можна назвати високий рівень вмільності використання різних стилістичних засобів, зокрема, словесних образів.

У романі Дж. Керуака "On the Road" використано велику кількість словесних образів. Серед проаналізованих нами в романі словесних образів 123 випадків вживання: 95 становлять повні образні еквіваленти та 28 – часткові образні еквіваленти. Співвідношення словесних образів у романі становлять 77,24% повних образних еквівалентів та 22,76% – часткових образних еквівалентів [Додаток Д].

Щодо аналізу перекладацьких засобів відтворення словесних образів у перекладі роману за авторством Г. Белякова бачимо, що перекладач вдався до великої кількості методів перекладу.

- У зіставному методі митець вдався до деяких розбіжностей в слововживанні, граматиці, структурі речення, однак на загальний зміст, закладений Керуаком, це ніяк не вплинуло; навпаки доробок загравав новими «живими» мотивами.

- У дистрибутивному методі перекладач детально ознайомився зі всіма наявними лексичними, синтаксичними і семантичними особливостями оригінального тексту у перекладі. Тобто, йому вдалось передати той специфічний стиль Керуака («несамовитий бібоп» та ритмічну «спонтанну прозу»), його манери розповіді та вживання живої мови.

- Описовий метод дозволив розкрити сутність перекладу і з'ясувати, які аспекти джерела відтворено чи змінено в процесі перекладу, а також виявити можливі проблеми при перекладі. Він допоміг перекладачеві, отримати глибше розуміння процесу перекладу і розробити критичні навички аналізу перекладу.

- Порівняльно-перекладознавчий аналіз є методологічним підходом, який митець використав для порівняння під час перекладу між мовами та культурами Америки та України.

Як і в романі «На дорозі» головним засобом відтворення словесних образів у перекладі став відповідний вибір лексичних одиниць та їх семантичних властивостей. Г. Беляков вдався до використання різних технік для досягнення кращого перекладу, таких як еквівалентний переклад, переклад з контекстом, локалізації та інші.

Також у романі наявний описовий переклад. Цей переклад передбачає створення детального опису образу як головного, так і другорядних героїв. Велику роль відіграв і термінологічний переклад. Тобто, перекладач ставить у відповідність терміну вихідного тексту еквівалентний термін українською, що дозволяє точніше передати ту чи іншу подію чи репліку і відтворити відповідний образ.

Ще важливими засобами відтворення словесних образів у романі є переклад за допомогою метафор – 28, епітетів – 34, кольористики – 8, порівнянь – 15 та символіки – 8 [Додаток Е]. Це означає, що перекладач використав ці засоби, щоб влучно відтворити всі образи, які були «вжиті» автором у романі «Волоцюги дгарми». Вони дозволили передати не тільки образ, але й відчуття, бачення, переживання та емоції, які автор хотів передати читачу.

Отже, як перекладачу, Г. Белякову вдалось зберегти як стиль оригіналу, так і мовні особливості. Однією з головних особливостей творчості цього перекладача можу назвати високий рівень вмілості використання різних стилістичних засобів, зокрема, словесних образів.

У романі Дж. Керуака "The Dharma bums" використано велику кількість словесних образів. Серед проаналізованих нами в романі словесних образів 113 випадків вживання: 83 становлять повні образні еквіваленти та 30 – часткові образні еквіваленти. Співвідношення словесних образів у романі становлять 73,45% повних образних еквівалентів та 26,55% – часткових образних еквівалентів [Додаток Є].

ВИСНОВКИ

Під час наукового дослідження мною було розглянуто способи відтворення словесних образів у перекладах роману Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» українською мовою. Результати аналізу їх відтворення дозволяють зробити такі висновки:

1. Узагальнено, що словесний образ – це візуальне уявлення про об'єкт, поняття або явище, що складається з різних елементів, таких як колір, форма і відображається у мозку людини під час сприйняття читання написаного. Тобто допомагають читачеві «побачити» чи «відчути» те, про що йде мова. Літературознавці стверджують, що саме поняття «образ» – більш широке, ніж «художній образ». Художній образ відрізняється тим, що є способом конкретно-чуттєвого відтворення дійсності з позицій певного естетичного ідеалу. Словесний образ може використовуватися і в інших видах літератури, тоді його значення можна визначити як форму наочного уявлення дійсності. Оскільки, образ – це зв'язок між зовнішньою формою та значенням, який здійснюється за допомогою внутрішньої форми, то їх вживання дозволяє: передати настрій та атмосферу тієї чи іншої події чи будь-якої іншої деталі у тексті; опис зовнішності, мови, жестів та інших деталей допомагає розкрити характери як головних, так і другорядних героїв, роблячи їх більш реальними та довершеними; вживання метафор, епітетів, порівнянь, локалізації може підсилити сюжетні події, роблячи їх більш захоплюючими та цілісними; наявність описів пейзажів допомагає створити відчуття реалізму серед читачів, що робить його більш реалістичним; можуть використовуватися для підкреслення символізмів; додають глибину і значення різним дрібничкам у тексті.

2. З'ясовано, що в перекладознавстві дослідження словесних образів спрямовані на аналіз засобів, які використовуються при перекладі текстів, що містять словесні образи. Оскільки словесний образ залежить від контексту, його відтворення є складним завданням, то перекладач повинен зберегти сенс, який міститься в оригінальному тексті. Перекладацька еквівалентність розглядається як

лінгвістичне поняття, що має спільність змісту оригіналу і перекладу, пов'язану з особливостями мов, що беруть участь у перекладацькому процесі. Термін «переклад» є в основному функціональним, вказує на те, що даний текст претендує на взаємозамінність з текстом, написаним іншою мовою, де він є так званим «репрезентантом» оригіналу. У художньому перекладі важливу роль відіграє багато факторів, але, безумовно, одним з найважливіших є здатність перекладача передати не тільки сенс оригінального тексту, але і його стиль, відтінки значень, настроїв та емоції. Це можливо лише завдяки вмілому підбору перекладу відповідників, фраз, дотримання тону та ритму мови для передачі тієї самої атмосфери, яку має оригінал. Отже, дослідження словесних образів у перекладознавстві базуються на аналізі контексту, а також на використанні теоретичних підходів когнітивної лінгвістики для розуміння особливостей сприйняття та утворення образів у мові.

3. Виокремлено, що з-поміж основних класифікацій словесних образів такі: за способом сприйняття: візуальні (пов'язані зі зоровим сприйняттям); аудіальні (пов'язані зі слуховим сприйняттям); кінестетичні (пов'язані зі сприйняттям руху та дотику); за формою словесного образу: описові, метафоричні, порівняльні, асоціативні та емотивні; за залежністю від змістової спрямованості: описові словесні образи (описують зовнішність, властивості або дії героїв); наукові словесні образи (використовуються для передачі спеціалізованої інформації); історичні словесні образи (використовуються для опису історичних подій).

4. З'ясовано, що переклад словесних образів у романі пов'язаний з певними труднощами, оскільки кожна мова має особливості, культуру, стилі, які не завжди можна адекватно перекласти іншою мовою. Серед ознак якісного художній перекладу виокремлено такі, що: сприймаються легко та зрозуміло для будь-якого читача; відображають настрої та думки автора; вільний виклад не означає спотворення структури, форми й змісту оригінального тексту; не містить граматичних, синтаксичних, пунктуаційних помилок; проходить всі етапи редагування та вичитки. Одним зі способів подолання цих труднощів є врахування та дотримання оригінальності контексту, звернення до додаткових джерел; наявність досвіду перекладу літературних творів, уміле використання

еквівалентних виразів, фрази. Однак, ідеальний переклад не завжди можливий, іноді доводиться обирати між точністю та читабельністю тексту, тому перекладач має розуміти й оцінювати рівень важливості кожного словесного образу, уміти передати його загальний зміст, емоційну сферу в перекладі. Кваліфікований перекладач має перевірити у відкритих джерелах загальноприйнятий переклад подій, назв, імен, вивчити контекст та історичні факти для адекватного перекладу. Таким чином, переклад художнього твору є важливим завданням, яке потребує уваги та творчості, щоб передати всю красу та сенс оригінального твору.

5. Досліджено, що специфіка відтворення словесних образів у романі Джека Керуака «На дорозі» та «Волоцюги дгарми» зумовлена особливостями літератури епохи бітництва, яка відрізняється спонтанністю та відсутністю формальних обмежень, за словами Керуака, його творчість – ритмічна «спонтанна проза». Так, особливість роману «На дорозі» в тому, що він був написаний на основі особистих спогадів та вражень автора, отриманих під час подорожі Сполученими Штатами, що, через суб'єктивний авторський погляд на світ ускладнює переклад, відтворення індивідуального авторського стилю. Також, роман містить багато американських сленгових й ідіоматичних виразів та жаргонів, які незрозумілі читачам інших країн, що зумовлює пошук відповідників у мові перекладу для адекватного відтворення образів. Особливість роману «Волоцюги дгарми» – в його напівавтобіографічності, охопленні тем бітництва, алкоголю, наркотиків, постійного пошуку себе, численних пригод й життя в дорозі, духовних й буддистських ідей та поглядів героїв. Описана особиста історія митця, якого роздирають протиріччя: прагнення до усамітнення й принади богемного життя, пошуки дзену і християнського бога, є також ритмічною «спонтанною прозою» Керуака, просякнутою музикою; не лише голосом «розбитого покоління», а суцільною джазовою імпровізацією на папері – «несамовитим бібопом», записаним словами, що становить складне завдання для перекладачів.

6. Проаналізовано такі засоби відтворення словесних образів та оригінального стилю автора, як колористика, опис, метафори, символіка, епітети, порівняння; виявлено співвідношення їх у перекладах роману Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі» та "The Dharma bums" за авторством

Г. Белякова «Волоцюги дгарми»; досліджено співвідношення випадків відтворення образних еквівалентів (повних і часткових) у перекладах роману.

7. Проаналізовано чотири основні способи відтворення словесних образів у романі при порівнянні текстів оригіналу роману та його перекладу. З'ясовано, що: *калькування* – один із основних прийомів перекладу, провідний у частоті застосування; визначальний у виборі шляху перекладу; *транслітерація* використана для відтворення імен, прізвищ, вулиць, міст українською мовою; *транскрипція* використана для відтворення мовленнєвого стилю та нюансів американського сленгу, передачі автентичного діалекту та мовленнєвих особливостей персонажів; *локалізацію* використано обома перекладачами для відтворення слів американської культури та історії в зрозумілому для українських читачів варіанті.

8. У результаті перекладознавчого аналізу з'ясовано, що обидва перекладачі романів використали ефективні методи відтворення словесних образів, визначили найбільш ефективні способи перекладу; компетентно застосували перекладацькі вміння та широкий світогляд аби вправно передати оригінал тексту, відтворити смислові відтінки та нюанси, що мають велике значення для великого за обсягом художнього твору; відтворили не тільки зміст слів чи фраз, але й зберегли контекст, стиль, тон та емоції романів; відповідально поставилися до ролі перекладача як співтворця художньої реальності, вплинули на сприйняття романів читачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Алексенко С. Ф., Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: методичні рекомендації для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології / Уклад. Алексенко С.Ф. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. – 44 с.
2. Вакуленко М. О. Наукові засади відтворення запозичених та іншомовних слів: інваріантна транскрипція і транслітерація. – К.: Вісник книжкової палати. – 1999. – № 10. – 40 с.
3. Габідулліна А.Р., Колесніченко О.Л. Методологія сучасних лінгвістичних досліджень: навчальний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2019. 322 с.
4. Гаряча С.А., Добровольська Л.Н. «Книги - віконце у світ». Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників. Черкаси, 2008 р.
- 5.Зарівна О. Т. Основні способи та прийоми перекладу науково- технічних текстів у вищих навчальних закладах. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Чернігів. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: С. 97–100.
6. Зорівчак Р. Словесний образ у художньому перекладі // «Хай слово мовлене інакше...». Проблеми художнього перекладу. – К.: «Дніпро», 1982.
7. Зорівчак Р.П. Семантична структура словесного образу: до методології перекладознавчого аналізу // Іноземна філологія. Український науковий збірник. – 1999. – Вип. 111. – С. 218-224.
8. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2001. 302 с.
9. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 164 с.
10. Коптілов В. Першотвір і переклад (Роздуми і спостереження) / В. Коптілов. – К. : Дніпро, 1972. – 215 с.
11. Кундзіч О. Творчі проблеми перекладу / Олексій Кундзіч. – К. : Дніпро, 1973. – 264 с.

12. Ктитарова Н.К., Воронова З.Ю., Навчальний посібник з дисципліни «Теорія перекладу» (Вступ до перекладознавства. Загальна теорія перекладу. Лексико – граматичні проблеми перекладу) для студентів спеціальності 7. 030507 «Переклад». – Дніпродзержинськ, 2013. – 323 с.

13. Марченко, Г.І. & Носков, І.А. (1997). Імідж у політиці. М. 208с. С.54

14. Перминова А.О. Annabel Lee Е. А. По в перекладі М. Стріхи (до проблеми перекодування поетичного тексту) / А. О. Перминова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2006. – № 24, Ч. 2. – С. 176-178.

15. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.

16. Рудяков Н. А. Основи стилістичного аналізу художнього твору. Кишинів, 1972. С. 15.

17. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки, Кн. 1. 2013. С. 164 –168.

18. Dutta Sharma, Brahma. Ecology and oriental philosophies in the Beats. – Anmol Publications PVT. LTD, 2000. – P. 1.

Джерела матеріалу дослідження

19. Jack Kerouac. On The Road. Issued in 1959 by the viking press, inc.625 Madison Avenue, New York, N.Y. S. 178

20. Джек Керуак. На дорозі. / пер. з англ.: Богдана Павличко. — К.: Основи, 2010. – 304 с.

21. Jack Kerouac. The Dharma Bums. Version 2.0 Proofed by FRENCHIE March 2002. S.118

22. Джек Керуак. Волоцюги дгарми. / пер. з англ.: Генік Беляков. — К.: Комбук, 2020. – 296 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

23. <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n30/46.pdf>

24. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81112/1/Abdullaieva_mah_robota.pdf
25. http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Philologia/44108.doc.htm
26. <http://www.vtei.com.ua/doc/16.10.2015/4/4.3.pdf>
27. <http://www.foreignlanguages.karazin.ua/resources/df8048d597ab4174434ed96e9c8ee59b.pdf>
28. <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10746/>
29. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/verbal%20image>
30. <https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Konkursna-robota-KHudozhniy-pereklad.pdf>
31. <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2742-shcho-stanovit-soboyu-suchasna-ukrajinska-poeziya>
32. <https://tryagain.livejournal.com/377228.html>
33. https://tvir-opis.at.ua/load/tvir/ponjattja_slovesnogo_obrazu/3-1-0-220
34. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream.download/123456789/81112/1/Abdullaieva_mah_robota.pdf;jsessionid=60788E99DBD6FAB8AECFAAA5A422E0EF
35. <https://translate.jurklee.ua/uk/chto-takoe-hudojestvennyiy-perevod/>
36. <https://mk-translations.ua/ua/blog/osoblivosti-ta-trudnoshhi-xudozhnogo-perekladu/>
37. <https://mk-translations.ua/ua/blog/osoblivosti-ta-trudnoshhi-xudozhnogo-perekladu/>
38. <https://infoperevod.ua/hudozhniy-pereklad>
39. https://tvir-opis.at.ua/load/tvir/ponjattja_slovesnogo_obrazu/3-1-0-220
40. <https://mk-translations.ua/ua/blog/osoblivosti-ta-trudnoshhi-xudozhnogo-perekladu/>
41. <https://www.byuroperevodov.com.ua/uk/hudozhniy-pereklad/>
42. <http://uzinform.com.ua/news/2018/09/14/157509.html>
43. <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine10-6.pdf>
44. <http://studentam.net.ua/content/view/8627/97/>
45. <https://core.ac.uk/download/pdf/168413595.pdf>

46. <https://dovidka.biz.ua/portret-doriana-greya-analiz/>
47. <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/9279/Приходько%20І.%20В.%20Дослідження%20поняття%20«образ»%20у%20гуманітарній%20парадигмі.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
48. http://library.kpi.kharkov.ua/TUF/resource_1144/3.html
49. <https://archive.chytomo.com/news/edvard-navotka-knigovidannya-v-eru-globalizaciii-chudovo-xvilyuyuche-shho-dali-konspekt-lekciii>
50. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=108995>
51. <https://tureligious.com.ua/edmund-husserl/>
52. https://uk.wikipedia.org/wiki/Еріх_Ауєрбах
53. http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2814/1/Kostenko_Methodological_Recommendations.pdf
54. https://uk.wikipedia.org/wiki/Еміль_Бенвеніст
55. https://uk.wikipedia.org/wiki/Ганс-Георг_Гадамер
56. https://uk.wikipedia.org/wiki/Вальтер_Беньямін
57. <https://tureligious.com.ua/vilhelm-diltey/>
58. <https://studfile.net/preview/8365574/page:2/>
59. <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/Бітники.html>
60. https://uk.wikipedia.org/wiki/В_дорозі
61. <https://zno.if.ua/?p=4744>
62. <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/Роман.html>
63. <https://termin.in.ua/metafora/>
64. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Символізм>
65. <https://promovu.in.ua/epithet/>
66. <https://moyaosvita.com.ua/literatura/shho-take-porivnyannya-v-literaturi-navodimo-prikladi/>
67. <https://studfile.net/preview/1588474/page:3/>
68. <https://www.azurit.kiev.ua/uk/2021/02/02/transkriptsiya-ta-kalkuvannya-perekladu/>
69. https://uk.wikipedia.org/wiki/Джек_Керуак

70. https://en.wikipedia.org/wiki/Wolfgang_Kayser
71. <https://javalibre.com.ua/java-book/author/bio/25388>
72. <https://vogue.ua/article/culture/knigi/5-knig-dzheka-keruaka-kotorye-stoit-prochest-kazhdomu-39940.html>
73. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13906/1/Krupiak.pdf>
74. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/9708/1/Колір%20Вяк%20Взасіб%20Невербально%20Спілкування%20В%20Художній%20Літературі%20В%20Та%20Вйого%20Відтворення.Pdf>
75. <https://publish.com.ua/navchannia/rol-drugoryadnikh-personazhiv-u-romanakh-p-esakh-dramakh-zhivij-fon-stereotipi-ekstsentrchnist-opis-tvir.html>
76. https://ukr-lit.com/simvolizm-v-literaturi/#google_vignette
77. <https://moyaosvita.com.ua/literatura/simvolizm-v-literaturi/>
78. <https://umoloda.kyiv.ua/number/892/213/32477>
79. <http://sum.in.ua/s/potjagh>
80. <https://psyche.expert/uk/12-dukhovne-znachennia-misiatsia>
81. <http://promova.net/stezhka-dorizhka/>
82. <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2010/32/articles/17.pdf>
83. <http://www.god.in.ua/?p=19671>
84. <https://www.gratu-legko.com.ua/10-prychyn-dlya-chogo-vam-potribna-muzyka/>
85. <https://presa.com.ua/aktualne/shcho-take-muzika-rol-muziki-v-zhitti-lyudini.html>
86. <https://ukrainianlanguageandliterature.wordpress.com/2017/01/28/довкілля-в-словах-символах/>
87. <https://qna.com.ua/scho-take-epitet-vydy-ta-pryklady-epitetiv/>
88. <https://moyaosvita.com.ua/literatura/shho-take-epitet-v-literaturi-prikladi/>
89. <https://moyaosvita.com.ua/literatura/shho-take-porivnyannya-v-literaturi-navodimo-prikladi/>
90. <https://violli.kiev.ua/shho-take-porivnyannya-porivnyannya-u-literaturi/>
91. <https://www.miyklas.com.ua/p/ukrainska-mova/10-klas/poniattia-normi-v-suchasni-ukrayinskii-literurnii-movi-326692/naiposhirenishi-vipadki-porushennia-leksichnoyi-normi-328195/re-5b9d9bb4-480c-4530-8285-3b48c273eae4>

92. <https://abc-lviv.com.ua/blog/transliteratsiia-z-ukrainskoi-na-anhliisku>
93. <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil/50may2022/17.pdf>
94. https://tourlib.net/statti_ukr/transliteracia.htm
95. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7700/1/Golovanova.pdf>
96. <https://www.azurit.kiev.ua/uk/2021/02/02/transkriptsiya-ta-kalkuvannya-perekladu/>
97. <https://jak.koshachek.com/articles/transkripcija-transliteracija-i-kalkuvannja-pri.html>
98. <https://kenaztranslations.com/uk/lokaliatsija/>
99. <https://sbt.localization.com.ua/article/lokalizatsiya-onlajnovikh-videoihor/>
100. https://vuzlit.com/827889/opisoviy_pereklad

ДОДАТКИ

Приклади повних образних еквівалентів у перекладі роману Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі»

Дж.Керуак "On the Road"	Переклад Б. Павличко
<p><i>To get out of the impossible complexities of Chicago traffic I took a bus to Joliet, Illinois, went by the Joliet pen, stationed myself just outside town after a walk through its leafy rickety streets behind, and pointed my way.</i></p>	<p><i>Аби вибратися з нестерпних чиказьких тягучок, я сів у автобус у Джолиет, Ілінойс, проїхав джолиетську в'язницю, пройшовся зеленими кривими вуличками, знайшов собі місце прямо на виїзді з міста і замахав рукою.</i></p>
<p><i>Off we roared, and an hour later the smoke of Des Moines appeared ahead over the green corn fields.</i></p>	<p><i>Ми погнали далі, та за годину з'явився дим Де-Мойна попереду над зеленими полями кукурудзи.</i></p>
<p><i>Tall, sullen men watched us go by from false-front buildings; the main street was lined with square box-houses.</i></p>	<p><i>Високі стримані чоловіки спостерігали за нами з будинків зі штучними фасадами; центральна вулиця була засіяна квадратними коробкоподібними будинками.</i></p>
<p><i>I wandered out like a haggard ghost, and there she was, Frisco - long, bleak streets with trolleywires all shrouded in fog and whiteness.</i></p>	<p><i>Я вийшов, немов обскубаний привид, і ось переді мною Фріско – довгі непримітні вулиці з трамвайними лініями, захищеними в тумані та білому саяві.</i></p>

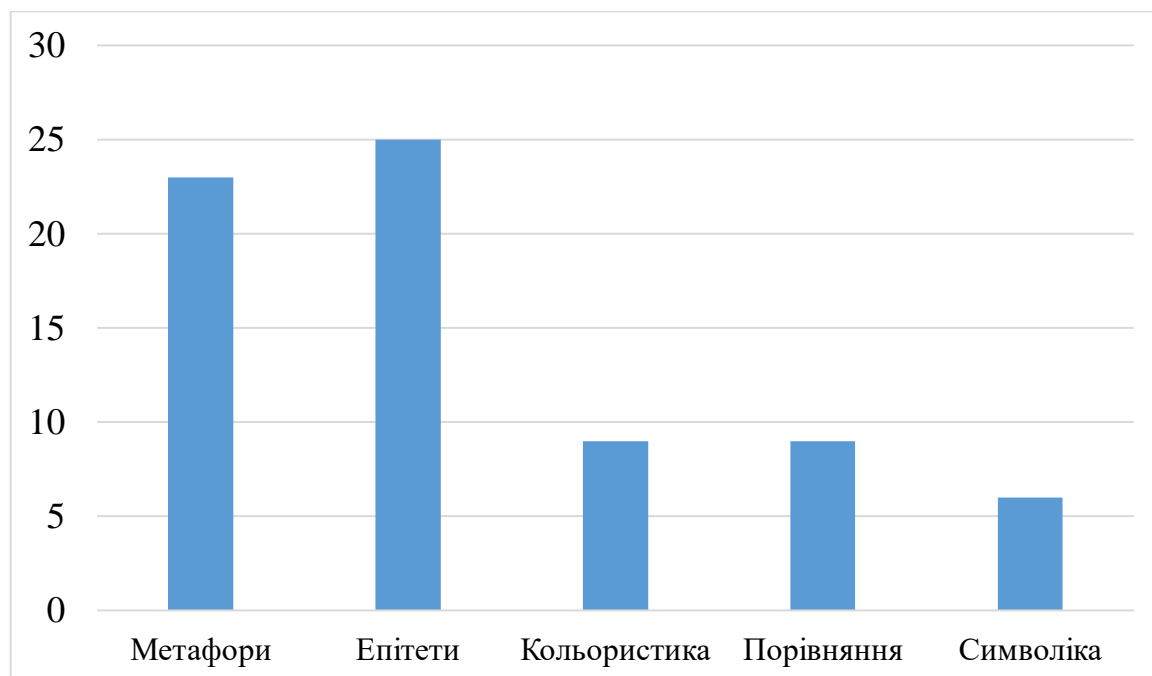
**Приклади часткових образних еквівалентів у перекладі роману Дж.Керуака
"On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі»**

Дж.Керуак "On the Road"	Переклад Б. Павличко
<i>I was afraid of his long goofy grin that he opened up straight in your face and held there half-moronicly.</i>	<i>Я боявся його дивакуватої посмішки, якою він залазив тобі просто в обличчя й дурнувато витріщався.</i>
<i>We all had a shot, and suddenly I looked, and the verdant farm fields of the Platte began to disappear and in their stead, so far you couldn't see to the end, appeared long flat waste lands of sand and sagebrush.</i>	<i>Ми випили по ковтку, раптом я озирнувся, і зелені поля Плата зникли з очей, а замість них, аж до самого горизонту, тяглись довжелезні оголені рівнини піску й полину</i>
<i>In Davenport all the men were driving home from work, wearing railroad hats, baseball hats, all kinds of hats, just like after work in any town anywhere.</i>	<i>У Давенпорті чоловіки їхали з роботи додому, на них були залізничні кепки, бейсбольні шапки, різноманітні капелюхи, і так само було у кожному містечку у післяробочу пору.</i>
<i>Carlo was going out of his mind from the confusion of jam on the floor, pants, dresses thrown around, cigarette butts, dirty dishes, open books - it was a great forum we werehaving.</i>	<i>Карло дурів від безладу на підлозі – розкидані штани і сукні, бички від сигарет, брудний посуд, розгорнуті книжки – у нас був справді фантастичний форум.</i>

Основні способи перекладу словесних образів у романі Дж.Керуака
"On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі»

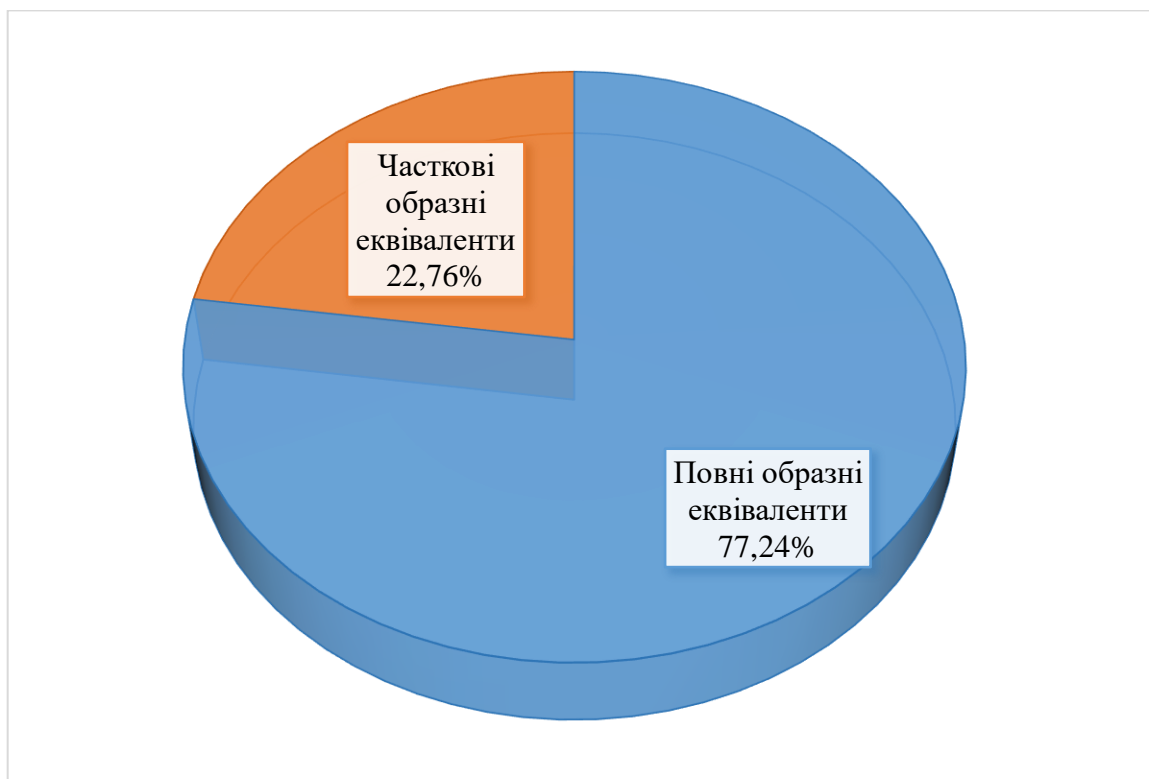
Спосіб перекладу	Дж.Керуак "On the Road"	Переклад Б. Павличко
Калькування	I walked <i>five miles</i> up Colfax to my comfortable bed in the apartment.	Я йшов <i>п'ять миль</i> по Колфаксу до свого зручного ліжка.
	Flat on my back, I stared straight up at the magnificent firmament, glorying in the time I was making, in how far I had come from sad <i>Bear Mountain...</i>	Я лежав на спині й дивився на величну твердь просторів, насолоджуючись проробленим шляхом і як усе-таки далеко опинився від мізерної <i>Ведмежої гори...</i>
Транслітерація	I was with <i>Montana Slim</i> and we started hitting the bars.	Я залишився з <i>Монтаною Слімом</i> , і ми рушили вештатись барами.
	This was the beginning of <i>Chad King's</i> withdrawal from our general gang.	Це був початок відходу <i>Чеда Кінга</i> від усієї нашої компанії.
Транскрипція	He let me off at <i>Larimer Street.</i>	Він висадив мене на <i>Ларімер-стріт.</i>
	The word was that Tim Gray had an apartment waiting for me up <i>Colfax Avenue.</i>	Мені розповіли, що Тім Грей знайшов мені квартиру на <i>Колфакс-авеню.</i>
Локалізація	Shirt-sleeved Mexican cabdrivers and straw-hatted <i>Mexican hipsters</i> sat at stools...	Мексиканські таксисты в сорочках з короткими рукавами та <i>мексиканські хіпстери</i> сиділи на табуретках...

Співвідношення способів відтворення словесних образів у романі Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі»

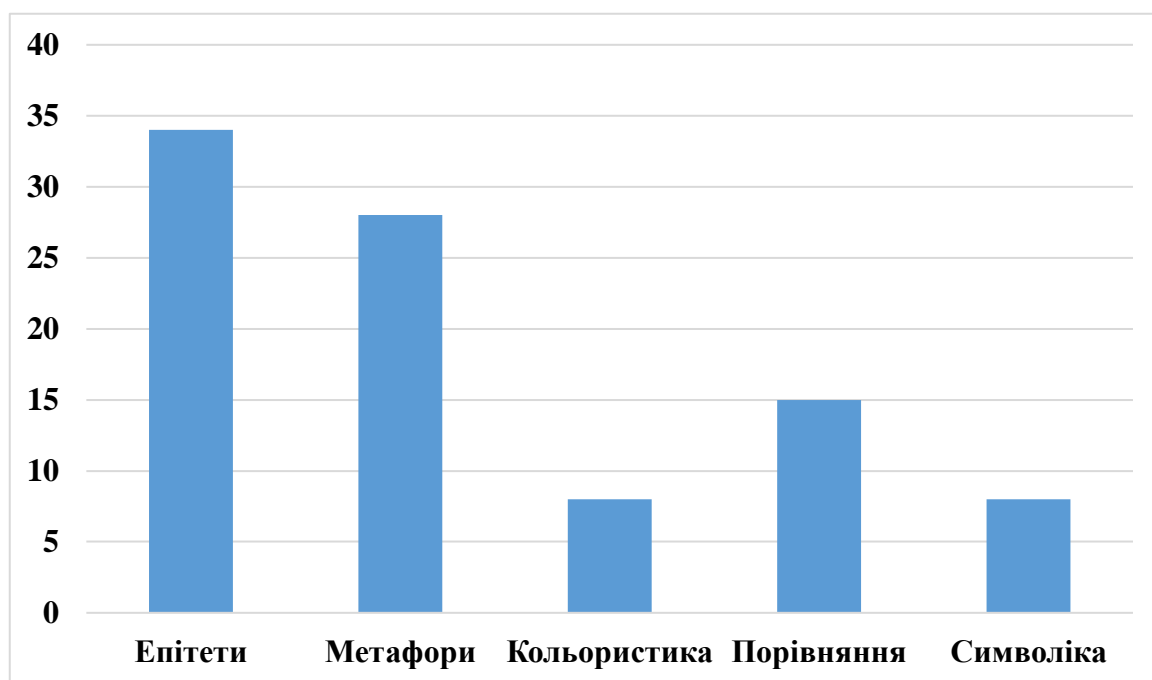

**Співвідношення випадків відтворення образних еквівалентів у романі
Дж.Керуака "On the Road" за авторством Б. Павличко «На дорозі»**

Співвідношення способів відтворення словесних образів у романі Дж.Керуака
"The Dharma bums" за авторством Г. Бєлякова «Волоцюги дгарми»

**Співвідношення випадків відтворення образних еквівалентів у романі
Дж.Керуака "The Dharma bums" за авторством Г. Бєлякова
«Волоцюги дгарми»**

